

SAPIENTIA ERDÉLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM
XIII. KARI TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI KONFERENCIA – 2023
KOLOZSVÁRI KAR

A szabad véleménynyilvánításhoz- és a méltósághoz való jog az online térben

***A romániai ítélkezési gyakorlat egysége
az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga tükrében***

Hallgató: Veres-Kupán Hunor, Jog szak, II. évfolyam

Témavezető: Dr. Kokoly Zsolt, egyetemi adjunktus, Kolozsvári Kar

Kolozsvár

2023. május 17-19.

TARTALOMJEGYZÉK

Kivonat.....	2
Bevezető.....	3
A kutatás módszertana.....	4
I. A belső jogszabályok.....	5
I.1. Románia Alkotmánya – Releváns alkotmánybíróági határozatok.....	5
I.2. Az Új Román Polgári Törvénykönyv – Törvényi szintű szabályozás.....	9
I.3. A méltósághoz való jog fogalmának bizonytalan természete a román jogrendszerben	10
I.4. A nem vagyoni jogok védelme az Rptk-ban.....	11
II. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye	12
III. Az Egyezmény 10. és 8. cikkébe való jogszerű beavatkozás feltételei az EJEB joggyakorlatában. – A Tradicionális Teszt	15
III.1. A véleménynyilvánítás szabadsága.....	16
III.2. Magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog	18
IV. A 8. és a 10. cikk konfliktusának és méltányos egyensúlyának alapvető szempontjai az EJEB joggyakorlatában.	20
IV.1. Általános szempontok.....	20
IV.2. A véleménynyilvánítás szabadsága és a magánélet tiszteletben tartásához való jog kiadványok esetében.....	22
IV.3. A véleménynyilvánítás szabadsága és a magánélet tiszteletben tartásához való jog rágalmozás esetén	24
V. Az Egyezmény és az esetjog alkalmazhatósága online térben történő alapjogi konfliktus esetén.	27
V.1. Az internet sajátosságai az EJEB joggyakorlatában.....	27
V.2. A tradicionális algoritmus alkalmazhatósága	30
VI. Romániai ügyek az EJEB előtt.....	31
VII. A Tizenhatodik Kiegészítő Jegyzőkönyv	38
Konklúziók	39
Irodalomjegyzék.....	41

Kivonat

Vitathatatlan tény, hogy a rohamosan fejlődő infokommunikációs technológiának köszönhetően napjainkban az online tér és a közösségi média jelenti a véleménynyilvánítás fő formáját. A változások következtében egyre nagyobb számban kerülnek a nemzeti bíróságok elé olyan esetek, amelyekben a szabad véleménynyilvánításhoz való jog és méltósághoz való jog az internet világában szembekerül egymással, így fokozott jelentősége van annak, hogy az igazságszolgáltatás olyan egységes ítélkezési gyakorlatot tudjon felmutatni, ami összhangban van az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: EJEB) által kialakított esetjoggal, elkerülve ezáltal a későbbi elmarasztaló ítéleteket.

Kutatásom célja, hogy bemutassam a két konkurens személyiségi jog online térben történő ütközése szempontjából releváns EJEB határozatokat, majd az ezek által kialakított követelmények alapján vizsgáljam meg a romániai ítélkezési gyakorlat által adott válaszokat és a konkrét ítéletek összhangját.

A megvizsgált EJEB határozatok és romániai jogesetek alapján megállapítható, hogy a román jogalkalmazók többsége követi a szerződéses standardokat és az EJEB joggyakorlatát, azonban bizonyos esetekben továbbra is problémák merülnek fel a joggyakorlat értelmezése és alkalmazása szempontjából, ami részben annak tudható be, hogy az új formákat öltő véleményformálás esetében még az EJEB-nek sincs teljesen kiforrott ítélkezési gyakorlata. A megállapított hiányosságok orvoslása szempontjából megoldást jelenthet az Emberi Jogok Európai Egyezményének 16. Kiegészítő Jegyzőkönyve, mely Románia esetében 2023.01.01-én lépett hatályba.

Bevezető

Jürgen Habermas német filozófus és szociológus Markus Schweringgel folytatott beszélgetése során azt nyilatkozta, hogy a digitális kommunikáció, az írás és a nyomtatás feltalálását követően a harmadik nagy innovációt jelenti a média területén¹. Az internet és az online világ megjelenésének forradalmi jellegét valóban nehéz vitatni, hiszen alapvetően megváltoztatta azt, hogy hogyan kommunikálunk és hogyan jutunk információhoz. Mindennapjainkban érzékelhetjük, hogy egyre inkább az online tér és a szociális média jelenti a véleménynyilvánítás fő formáját, ugyanakkor, az internetes platformok és hírportálok lépésről lépésre háttérbe szorítják az írott sajtót, a véleményformálás tradicionális eszközét.

Az elmúlt évtizedben tapasztalt rohamos fejlődés úgy tűnik, hogy a közeljövőben sem fog megállni, sőt a mesterséges intelligencia tovább gyorsíthatja az eddigi folyamatokat. A dinamikus fejlődés számos megpróbáltatás elé állítja a jogot és a jogtudományt is, hiszen az új jelenségek sokszor új jogalkotási és jogalkalmazási megoldásokat igényelnek. A jog ilyen helyzetekben nem lehet teljesen statikus, reagálnia kell az újonnan megjelenő társadalmi változásokra. Talán jelenünkben már evidensnek mondható, hogy a véleménynyilvánításhoz- és a méltósághoz való jog egyre gyakrabban fog az internet világában ütközni.

Románia az Emberi Jogok Európai Egyezményét (továbbiakban: EJEE, Egyezmény) 1994. májusában ratifikálta², elfogadva ezáltal az Emberi Jogok Európai Bíróságának, (továbbiakban: EJEB) az EJEE 32. cikkében meghatározott joghatóságát. A 2020-as évben Románia az EJEB által meghozott elmarasztaló ítéletek számát (64 ítélet) figyelembe véve az Unió országok közül az első helyen végzett.³ A Vedem Just Egyesület által készített statisztika szerint az ország 11 esetben sértette meg az Egyezmény magán- és családi élet tiszteletben tartására vonatkozó szabályait, míg a

¹ Internet and Public Sphere What the Web Can't Do Jürgen Habermas interviewed by Markus Schwering 24 July 2014 <https://www.resetdoc.org/story/internet-and-public-sphere-what-the-web-cant-do/> (Letöltés dátuma: 2023. március 30.)

² Legea nr. 30/1994, privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta convenție (actualizată până la data de 8 decembrie 2014*). Publicată în Monitorul Oficial Partea I. nr. 135 din 31 mai 1994 – 1994. évi 30. Törvény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény és kiegészítő jegyzőkönyveinek ratifikálásáról (2014. december 8. aktualizálva). Megjelent Románia Hivatalos Közlönye I. része 135. szám, 1994. május 31. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/4043> (letöltés dátuma: 2023. április 1.)

³ Raport CEDO: 64 de condamnări ale României anul trecut <https://vedemjust.ro/cedo2020/> (letöltés dátuma: 2023. április 3.)

véleménynyilvánítás szabadságának kérdéskörében 7 esetben született Romániára nézve negatív döntés. Románia aktuális statisztikái is problémásnak bizonyulnak. Az EJEK által nyilvánosságra hozott statisztikákból kiderül, hogy a 2022-es év 72 elmarasztaló ítélettel zárult.⁴ A 72 ítéletből 6 esetben a magánélet szabadsága, 5 esetben a véleménynyilvánítás szabadsága sérült.⁵ Romániát a megállapított jogsértések abszolút számában ismét csak Törökország (73 ítélet), Ukrajna (141 ítélet) és Oroszország (374 ítélet) előzte meg. A rövid statisztikai kitekintésből egyértelműen kiderül, hogy az EJEK által lefektetett szabályok és az EJEK esetjogának értelmezése és alkalmazása továbbra is nehézséget okoz a román jogalkalmazóknak a korábban említett két versengő alapjog esetében is.

A kutatás módszertana

A fentebb elmondottakat figyelembe véve dolgozatomban a következő kérdésekre keresem a választ: Megfelel a nemzeti szabályozás a szerződéses követelményeknek? Melyek azok a szempontok, amiket az EJEK és az EJEK által felállított követelmények szerint figyelembe kell vennie a hazai jogalkalmazónak? Milyen speciális kérdéseket vet fel a jogok online térben történő ütközése? Megfelel-e a hazai joggyakorlat az EJEK által kialakított szabályoknak, és ezek alapján egységesek-e a hazai ítéletek? Léteznek-e olyan új megoldások, amelyek alkalmazásával elérhető, hogy a jogsértést megállapító ítéletek száma csökkenő tendenciát mutasson a jövőben?

A kérdések megválaszolásának érdekében elengedhetetlen, hogy a román és magyar szakirodalom eredményeit is hasznosítsuk, de legnagyobbbrészt a rendelkezésre álló ítélkezési gyakorlat feltérképezését, elemzését és komparatív analízisét szeretném elvégezni. Ennek érdekében először a releváns román jogszabályok szeretném bemutatni. Szükséges továbbá az EJEK által alkalmazott elemzési szempontok kifejtése, melynek érdekében a vonatkozó esetjoghoz kell nyúlnunk. Miután a legfontosabb egyezményes standardok bemutatásra kerültek, a hazai

⁴ European Court of Human Rights, Press Country Profile https://www.echr.coe.int/Documents/CP_Romania_Eng.pdf (letöltés dátuma 2023 április 3.)

⁵ Ionut Benea. (2023) Cum a ajuns România țara UE cea mai condamnată la CEDO pentru „tratament inuman sau degradant”. <https://romania.europalibera.org/a/procese-romania-cedo-drepturile-omului/32291903.html> (letöltés dátuma: 2023. április 3.)

jogalkalmazás problémájára az EJEB legaktuálisabb döntéseinek elemzésével szeretnék rámutatni. Végezetül egy olyan új fejleményt szeretnék bemutatni, ami potenciálisan csökkentheti a felülbíráható hazai ítéletek számát a jövőben.

I. A belső jogszabályok

Már a XVIII. század jogi felfogásában is jelen volt az alapjogok versengő koncepciójának és egymást kölcsönösen lehatároló jellegének gondolata⁶ Először azt szeretném bemutatni, hogyan birkózik meg a román jogrendszer az alapjogi szabályozás kérdésével.

I.1. Románia Alkotmánya – Releváns alkotmánybírósági határozatok

A kifejezés szabadságát a román jogrendszer egyértelműen alapjogként kezeli, mivel a jogintézményt az Alkotmány II. cím II. fejezete szabályozza, mely „Az alapvető jogok és szabadságok” címet viseli. Románia hatályos (2003-ban módosított) Alkotmánya⁷ a kifejezés szabadságáról a 30. szakasz (1) bekezdésében így fogalmaz: „(1) A gondolatok, a vélemények vagy a hitvallások kifejezésének szabadsága, és bármilyen alkotások szabadsága, élő szóval, írással, képekkel, hangokkal vagy más tömegkommunikációs eszközökkel, sérthetetlen.”⁸ Az (1) bekezdéssel kapcsolatban fontos már most megjegyezni, hogy az alkotmányszöveg a kifejezés eszközeire nem tartalmaz taxatív felsorolást, és a lehetséges más eszközökre való utalással egyértelművé teszi, hogy a hatálya kiterjedhet a modern kommunikációs eszközökre is. Annak ellenére, hogy a „sérthetetlen” kifejezés első ránézésre a korlátozás tilalmát és a jog abszolút jellegét sugallja, a 30. szakasz egyértelműen megválaszolja a korlátozhatóság kérdését. A kifejezés szabadságának konstitucionális korlátait az Alkotmány 30. szakasz (6) és (7) bekezdése foglalja magába. A (6) bekezdés azokat az eseteket sorolja fel, amelyekben az alapjog mások jogának védelme érdekében korlátozható. A (6) bekezdés szerint a jog gyakorlása nem sértheti mások méltóságát, becsületét, magánéletét és saját

⁶ Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata, IV.pont

⁷ VARGA Attila: *Constituția României Románia Alkotmánya*, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2016.

⁸ Románia Alkotmánya II. cím II. fejezet 30. szakasz (1) bekezdés.

képmáshoz való jogát. További korlátozási lehetőségeket fogalmaz meg a (7) bekezdés, mely a közérdekű prohibitív indokokat sorolja fel.⁹

A korlátozhatóság kérdését a Román Alkotmánybíróság is tárgyalta a Régi Büntető Törvénykönyv (1997. április 16. és 2014. január 31 között hatályos) rágalmazást szabályozó szakasza elleni alkotmányellenességi kifogás kapcsán.¹⁰ Az Alkotmánybíróság döntésében egyértelműen megállapította, hogy Az Alkotmány 30. cikkének rendelkezései által biztosított véleménynyilvánítás szabadsága megköveteli az Alkotmány 30. szakasz (6) bekezdésében foglalt követelmény betartását, nevezetesen azt, hogy a véleménynyilvánítás nem sértheti a méltóságot, a becsületet, a magánéletet és a saját képmáshoz való jogot. Ez a szabadság azonban nem lehet abszolút, és mint ilyen, a demokratikus társadalom esszenciális értékeinek védelme érdekében, törvényben meghatározott jogi eszközökkel korlátozható. A kifogás visszautasításának indoklásában a Taláros Testület külön kiemelte, hogy a törvényi és alkotmányos korlátozás megfelel az EJEE 10. cikk 2. pontjába foglaltaknak, mivel az Egyezmény is hasonló korlátok közé szorítja a tárgyalt alapjogot.

Románia Alkotmányát tanulmányozva egyből kitűnik, hogy a méltósághoz való jog a II. cím II. fejezetében, nincs alapjogként nevesítve. Ennek ellenére alkotmányos védelme implicit módon kiolvasható a 30. szakasz (6) bekezdéséből, ahol megjelenik, mint a véleménynyilvánítás egyik korlátja.¹¹ Továbbá, az alkotmányszöveg preambulumaának tekinthető általános elvekről szóló rész az emberi méltóságra, mint a román nép egyik legfelsőbb értékére hivatkozik.¹² A Román Alkotmánybíróság állásfoglalására 2005-ben került sor. A testület az Alkotmány I. cím, 1. szakasz. (2) bekezdésére hivatkozva állapította meg a Büntető Törvénykönyv egyes szakaszait hatályon kívül helyező törvény alkotmányellenességét, mivel az joghézagot teremtve lehetetlenné tette a sajtóban történő rágalmazás elleni védelmet.¹³ A döntés esetünkben fontos, mivel alátámasztja a méltósághoz való jog alkotmányos védelmét. Az testület kifejezte, hogy a rágalmazás inkriminálása által védett

⁹ Románia Alkotmánya II. cím II. fejezet 30. szakasz (6)-(7) bekezdés.

¹⁰ Románia Alkotmánybírósága, 2005/139. döntés

¹¹ ZAKARIÁS KINGA – BENKE Károly: *Demnitatea umană în jurisprudența instanțelor constituționale din Germania, Ungaria și România*. https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2021/01/zakarias_benke.pdf, (letöltés dátuma: 2023. április 23.)

¹² Románia Alkotmánya I. cím, 1. szakasz. (2) bekezdés.

¹³ Románia Alkotmánybírósága, 2007/62. döntés)

jogtárgy nem más, mint a személy méltósága, jó hírneve és becsülete, a védelem hiánya pedig kimeríti az alkotmányellenesség fogalmát.

A becsületsértés és a rágalmazás az alkotmányellenesség kimondása ellenére jelenleg is dekriminalizálva van a román rendszerben az új Büntető törvénykönyv (2014. február 1-től hatályos) által, annak ellenére, hogy a kérdést az Alkotmánybíróság, a Legfelső Semmítő- és Ítélszék és a szakirodalom komoly vitája határozta meg, és az utóbbi időben olyan törvényjavaslatok kerültek benyújtásra, amelyeknek kifejezett célja a dekriminalizáció visszafordítása volt. Minden esetre, jelenleg ezen magatartások ellen csak a Polgári Törvénykönyv nyújt védelmet a deliktualis felelősség intézményén keresztül, szemben a magyarországi jogrendszerrel, ahol a becsület és a méltóság büntetőjogi védelmet élvez.¹⁴

Az Alkotmány 53. szakasza a II. fejezet lezárásaként általános jelleggel szól a szabadságok korlátjairól. Az (1) bekezdésben a közérdek által meghatározott értékek mellett (nemzetbiztonság, közrend, közegészségügy, közérkölc, stb.) megjelenik az állampolgárok jogainak, szabadságainak védelme is, mint a korlátozás legitim célja. A szakasz kimondja, hogy a korlátozásnak kötelező jelleggel törvényi megalapozottsággal kell rendelkeznie, ezért az egyes személyiségi jogok és az ezekbe való beavatkozás polgári jogi szabályozás keretein belül a Román Polgári Törvénykönyvben kerülnek kibontásra. A (2) bekezdés a korlátozás szükségességének, arányosságának, diszkriminációmentességének követelményét fekteti le, melynek alkalmazása nem vezethet a jog vagy szabadság létének érintéséhez.¹⁵

Mivel a szabályozás hatálya kiterjed a belső jogban alkotmányos védelemben részesített szabadságok egészére, a Román Alkotmánybíróság számos esetben pontosította az 53. szakasz terjedelmét, tartalmát és a jogszerű korlátozás feltételeit.

Az Alkotmánybíróság az 53. szakasszal kapcsolatban figyelmeztetett, hogy az alapjogi jelleg ellenére sem lehet ezen jogok gyakorlását abszolút módon értelmezni. Az Alkotmánybíróság leszögezte, hogy a más címzettek jogaiból eredő korlátozások eltörlése nem lehetséges, ugyanis ezeket a jogokat az állami hatóság ugyanúgy köteles védelemben részesíteni. A szabadság jogszerű érvényesítése az adott jogszabályi keret szerint ott ér véget, ahol más jogalanyok szabadsága kezdődik.

¹⁴ KIS Júlia: *A becsület és Az Emberi méltóság büntetőjogi védelme a román és a magyar jogban*. Erdélyi Jogélet, 2 (4) szám, 2022, 67-85.o. <https://doi.org/10.47745/ERJOG.2021.04.05>. (letöltés dátuma: 2023. április 20)

¹⁵ Románia Alkotmánya II. cím, II. fejezet, 53. szakasz, (2) bekezdés.

A döntés alátámasztja, hogy a II. fejezetbe foglalt szabadságok mások jogainak védelme érdekében korlátozás tárgyává tehető.¹⁶ Egy másik döntés ismételten megerősíti, hogy az alkotmányos jogok korlátozása nem alapozza meg önmagában az alkotmányellenességet. A korlátozást megalapozhatja az egyéni, nemzeti vagy csoportérdek és a közjó. Ezek az értékek megjelenhet a jogok védelmének eszközeként olyan helyzetekben, amikor az alapjogok gyakorlása visszaélésszerűvé válik.¹⁷ Az 53. szakasz meghatározza a korlátozás felétételeit és határait, azonban ezek kizárólag az Alkotmány II. cím II. fejezetébe foglalt alapjogokra vonatkoznak, más normákban kodifikált jogok esetében nem alkalmazhatóak.¹⁸

A jogok gyakorlásához fűzött feltételekről az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy bizonyos követelmények törvény általi előírása, mint például a jogosult alanyi jogának érvényesítésére vonatkozó határidők megállapítása, a jogviszonyok időbeli bizonytalanságának korlátozását szolgálja. A jogalkotó hatáskörébe tartozik az ilyen szabályok elfogadása, amennyiben tiszteletben tartja az „est modus in rebus” elvét. Ez alapján a jogalkotónak biztosítania kell, hogy az így megállapított követelmények méltányosak legyenek, oly mértékben, hogy semmi esetben se eredményezzék a jog gyakorlásának aránytalan korlátozását, amely megkérdőjelezi a jog létét.¹⁹

Az alkotmánybírósági joggyakorlatban az arányosság követelményéről kifejezésre került, hogy az elvnek megfelelően bármilyen intézkedésnek célszerűnek, szükségesnek és arányosnak kell lennie. A célszerűség azt fejezi ki, hogy az intézkedésnek objektív módon alkalmasnak kell lennie a kitűzött cél eléréséhez. A szükségesség alapján az intézkedésnek nélkülözhetetlennek kell lennie az elérni kívánt cél szempontjából. Az arányosság ebben az esetben azt jelenti, hogy a védeni kívánt konkrét érdekek egyensúlyának kell fennállnia ahhoz, hogy az intézkedés megfeleljen az elérni kívánt célnak.²⁰

A bemutatott Alkotmánybírósági döntések mellett, az Emberi Jogok Európai Egyezménye és az ehhez kapcsolódó joggyakorlat szempontjából fontos megemlítenünk az Alkotmány 11. és 20. szakaszát. A 11. szakasz (2) bekezdése a nemzetközi és a hazai jog viszonyáról kimondja, hogy a Parlament által ratifikált nemzetközi szerződések a hazai jog részét képezik. Továbbá a 20. cikk az

¹⁶ Románia Alkotmánybírósága, 2005/587. döntés

¹⁷ Románia Alkotmánybírósága, 2004/245. döntés

¹⁸ Románia Alkotmánybírósága, 2004/503. döntés

¹⁹ Románia Alkotmánybírósága, 2005/119. döntés

²⁰ Románia Alkotmánybírósága, 2014/462. döntés, 30. §

emberi jogokra vonatkozó nemzetközi szerződésekről megállapítja, hogy az állampolgárok jogaira és szabadságaira vonatkozó alkotmányos rendelkezéseket többek között az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával összhangban kell értelmezni és alkalmazni. A 20. cikk. (2) bekezdése elfogadja a nemzetközi jog primátusát, ugyanis úgy rendelkezik, hogy a Románia által az alapvető emberi jogokra vonatkozóan részes félként aláírt paktumok és szerződések és a belső jog közötti eltérések fennállása esetén a nemzetközi szabályozásokat kell elsőbbségben részesíteni, kivéve amikor az Alkotmány vagy a belső törvények kedvezőbb rendelkezéseket tartalmaznak.

1.2. Az Új Román Polgári Törvénykönyv – Törvényi szintű szabályozás

A személyiségi jogok és ezen belül a szabad véleménynyilvánításhoz való jog egyik jellemzője az aktív és passzív alanyok egyetemessége. Mindenki jogosult a szabad véleménynyilvánításhoz való jogának tiszteletben tartására, ugyanakkor mindenki köteles tiszteletben tartani egy másik személy szabad véleménynyilvánítását, és jogsértés esetén köteles jóvátételt nyújtani²¹.

A véleménynyilvánítás szabadságát az Új Román Polgári Törvénykönyv²² (továbbiakban: Rptk) 70. cikke mondja ki, mely az Alkotmánnyal szemben eltérő terminológiát használ (a szabad véleménynyilvánításhoz való jog)²³. A törvényszöveg a (2) bekezdésben a jog gyakorlásáról annyit szögez le, hogy az csakis a 75. cikkben előírt esetekben és mértékben korlátozható. Az Rptk 75. cikke úgy rendelkezik, hogy a Törvénykönyv ezen szakaszában (I. Könyv, II. cím, II. fejezet 3.szakasz, 70-77. cikk) előírt jogokba történő beavatkozás nem minősül jogsértésnek, amennyiben az törvényben vagy Románia által aláírt emberjogi szerződésben vagy nemzetközi egyezményben megengedett.²⁴ Az Rptk a 72. cikkben az Alkotmánnyal ellentétben a méltósághoz való jogot saját szabályozási tartalommal részesíti, mely így szól: „(1) Mindenkit megillet az a jog, hogy méltóságát mások tiszteletben tartsák. (2) Tilos valamely személy becsületét és hírnevét sérteni ennek beleegyezése, vagy a 75. cikkben előírt korlátok betartása nélkül.” Akárcsak a véleménynyilvánítás szabadságára, a

²¹ MUNTEANU Cornelia: *Dreptul la libera exprimare – dreptul subiectiv și limită a dreptului la viața privată*, In: *Revista Română de Drept Privat* 4 din 2017, 4. o

²² Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil. Publicată în Monitorul Oficial Partea I. nr. 409 din 10 iunie 2011 – A Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi 287. Törvényt hatályba léptető 71/2011-es Törvény. Megjelent Románia Hivatalos Közlönye I. része 409. szám, 2011. június 10.

²³ Rptk 70. cikk

²⁴ Rptk 73. cikk

méltósághoz való jogra sem tekinthetünk korlátokat nem tűző abszolút jogként. A törvénycikket olvasva egyből kitűnik, hogy a méltóság fogalmát és pontos tartalmát nem határozza meg a jogalkotó, azonban a (2) bekezdés tartalma alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a személy becsületét és jó hírnevét a méltósághoz való jog tartalmi elemeiként részesíti védelemben.

1.3. A méltósághoz való jog fogalmának bizonytalan természete a román jogrendszerben

A saját képmáshoz való jog és a magánélet szabadságának jogi besorolása számos problémát vet fel. Felmerül a kérdés, hogy a két személyiségi jog beletartozik-e a méltósághoz való jog tartalmába, ugyanis a Törvénykönyv ugyanabban a szakaszban, de különálló cikkekben szabályozza azokat, és a törvényszöveg a méltóság fogalmára nem tartalmaz pontos definíciót.²⁵ A saját képmáshoz való jogot a törvényszöveg a 73. cikkben szabályozza, melynek (2) cikke szintén kimondja a 75. cikk alkalmazását. A magánülethez való jog szabályozása a 71. cikkben található, mely megállapítja, hogy senki nem vethető alá a magán-, családi vagy személyi életébe, lakhelyére, tartózkodási helyére, levelezésébe történő beavatkozásnak a személy beleegyezése hiányában, vagy a 75. cikkben előírt korlátok betartása nélkül.²⁶ A szabályozás további érdekessége, hogy a magánélet megsértéséről rendelkező 74. cikk h) pontja a magánülethez vonatkozó jogsérelemnek nevezi a név, képmás, hangmás vagy egy másik személlyel való hasonlóság rosszhiszemű felhasználását, amiből arra következtethetünk, hogy a jogalkotó a képmáshoz való jogot a magánülethez való jog részeként kezeli.

Az említett fogalmak tartalma, együttes, vagy külön történő értelmezése sajnálatos módon az Rptk 2011-es hatályba lépése óta sem tisztázott sem a joggyakorlat, sem a szakirodalom számára.²⁷ Egyes szerzők szerint a méltósághoz való jog magába foglalja a saját képmáshoz való jogot, annak ellenére, hogy a Polgári Törvénykönyv a tisztánlátás kedvéért külön szabályozza ezeket, mivel a

²⁵ MUNTEANU Cornelia – UNGUREANU Ovidiu: *Dreptul la demnitate în concepția Codului civil*. In: *Revista Romana de Drept Privat* 1, 2016

²⁶ Rptk. 71. cikk

²⁷ KOKOLY Zsolt: *A személyiségi jogok szabályozása a hatályos román Polgári törvénykönyvben*. Erdélyi Jogélet, (2021 2. szám), 72-73. o, <https://www.jogeleit.ro/index.php/eje/article/view/122/113> (letöltés dátuma: 2023. április 10.)

képmás egy személy közmegítélését befolyásolhatja és a hírnév a képmáshoz való jogra való hivatkozás nélkül nem határozható meg.²⁸

Mirea F. Antoaneta Laura doktori értekezésében szintén vizsgálja a méltósághoz való jog tartalmát és annak összefüggéseit más személyiségi jogokkal. Az Rptk elemzése során arra a következtetésre jut, hogy a méltóság fogalmának integráló jellege van. A méltósághoz való jog magába foglalja mindazokat a jogokat, amelyek szükségszerűen szerepet játszanak az emberi személyiség fejlődésében. Véleménye szerint a méltósághoz való jogot nehéz meghatározni, ugyanis az az Rptk 72. cikk (2) bekezdésében megjelölt becsület és jó hírnév mellett magába foglalja többek között a 71. cikk szerinti magánélethez való jogot, a 73. cikk szerinti saját képmáshoz való jogot és a 70. cikk szerinti véleménynyilvánításhoz való jogot. A szerző úgy értekezik, hogy a méltósághoz való jog terjedelme fejlődik és eltér a szakirodalomban és a joggyakorlatban egyaránt, ugyanis a pontos jogi definíció hiányában jellege továbbra is bizonytalan.²⁹

1.4. A nem vagyoni jogok védelme az Rptk-ban

Az Rptk. 253. cikke határozza meg azokat a védelmi eszközöket, amelyeket a természetes személy igénybe vehet, amennyiben nem vagyoni jogait veszélyeztették vagy megsértették. A bíróság által alkalmazható szankciók ismerete fontos, ugyanis a hazai jogalkalmazó ezeknek az igénybevételével kell megfeleljen az Alkotmány és az egyezményes standardok által is elvárt arányosságnak a két alapjog ütközésekor. A bíróság elrendelheti a jogsértő cselekmény megtiltását, ha az közvetlenül fenyeget, a jogellenes cselekmény beszüntetését és a jövőre vonatkozó megtiltását, ha az még fennáll, valamint az elkövetett cselekmény jogellenes jellegének megállapítását, ha az általa okozott sérelem jelenleg is fennáll.³⁰

Az Rptk 253. cikk (3) bekezdése tovább bővíti a bíróság eszköztárát. Kérhető a cselekmény elkövetőjének bármilyen olyan intézkedésre való kötelezése, amelyet a sérelmet szenvedő fél szükségesnek ítél a sérülést szenvedett jog visszaállításának érdekében. Az elkövető kötelezhető, hogy

²⁸Stela STOICESCU: *Libertatea de exprimare versus dreptul la reputație. Aplicarea standardului CEDO în jurisprudența națională*. Hamangiu, București, 2019, 10-11. o., Bogdan IONESCU: *Dreptul la propria imagine: o perspectivă practică*. Universul Juridic, București, 2013

²⁹MIREA F. Antoaneta Laura: *Teză de Doctorat "Dreptul la Demnitate"*. Craiova-i Egyetem Jogi Kar Doktori Iskola, Craiova, 2016, 206-230. o.

³⁰Rptk 253. cikk (1) bekezdés a-c pont.

saját költségén tegye közzé az elítélő határozatot, vagy tegyen meg bármilyen olyan intézkedést, ami a jogsértő cselekmény megszüntetéséhez vagy a károk megtérítéséhez szükséges. A (4) bekezdés felróható sérelem esetén lehetővé teszi a vagyoni jóvátételt nem vagyoni károkozás esetén is. Bár a 253. cikk a természetes személyekre korlátozza a keresetindítás jogát, az Rptk 257. cikke hasonlósági alapon kiterjeszti azt a jogi személyekre is.

II. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének³¹ rendszerében megkülönböztethetjük az abszolút, erős és minősített jogokat. Az abszolút jogok az ember létét és méltóságát a legkomolyabb támadásoktól védik. Abszolút jognak minősül az élethez való jog (2. cikk) vagy a kínzás, embertelen és megalázó bánásmód tilalma (3. cikk). Ezeknek a jogoknak a közös ismértve, hogy az Egyezmény 15. cikkének 2. bekezdése szükséghelyzet esetén sem enged alóluk kitérést, mindezek ellenére egy sokkal szigorúbb szükségességi-arányossági teszt alkalmazásával ezek is korlátozhatók (abortusz, eutanázia).³² Az egészen kivételes esetekben korlátozható abszolút jogokkal szemben az erős jogoknak a korlátozásuk megengedhetőbb, azonban csakis különösen megalapozott okból. Erős jognak minősül a szabadsághoz való jog.³³

Az általunk vizsgált magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog (8. cikk) és a véleménynyilvánítás szabadsága (10. cikk) a minősített jogok kategóriájába sorolható be. Megnevezésük onnan ered, hogy a rájuk vonatkozó 1. bekezdés tartalmát és a korlátozhatóságát a 2. bekezdés egy korlátozási klauzulával minősíti. A korlátozhatóság lehetősége tágabb, mint az erős jogok esetében. A minősített jogok közös jellemzője, hogy a személyes autonómia védelmét hivatottak szolgálni.³⁴

³¹ Emberi Jogok Európai Egyezménye, https://www.echr.coe.int/documents/convention_hun.pdf (letöltés dátuma: 2023. április 20)

³² DUDÁS Dóra Virág: *Emberi Jogi kézikönyv az EJEB gyakorlata alapján*. Wolters Kluwer, Budapest, 2021, 55-56. o.

³³ DUDÁS Dóra Virág: uo. 101. o.

³⁴ DUDÁS Dóra Virág: uo. 223. o.

A véleménynyilvánítás szabadságát az Egyezmény 10. cikke szabályozza,³⁵ melynek szövegét olvasva megállapítható, hogy a román alkotmányos szabályokkal szemben az Egyezmény a véleménynyilvánítás szabadságának részeként említi meg az információk megismerésének jogát, míg a Román Alkotmány 31. szakaszban szabályozza azt, az információhoz való jogként. A korlátozások és a szankciók szempontjából a két jogforrás más fogalmakat használ, mégis a tartalom szempontjából számos hasonlóságot fedezhetünk fel. Mindkettő megköveteli, hogy a korlátozásnak egy demokratikus társadalomban szükségesnek kell lennie, mindkét forrás elkülöníti a különböző közérdek által meghatározott célokat és mások jogainak védelmét, mint a beavatkozás legitim céljait.

A 10. cikk által nyújtott védelem jogosultjainak kérdéséről az EJEK több esetben hozott döntést³⁶. Az Autronic AG kontra Svájc ügyben a Bíróság korábbi esetekre hivatkozva tisztázta, hogy sem az illető jogi személy korlátozott felelősségű társasági jogállása, sem az a tény, hogy tevékenysége kereskedelmi jellegű volt, sem a véleménynyilvánítás szabadságának lényegi jellege nem foszthatja meg a jogi személyt a 10. cikk védelméről. Az EJEK hangsúlyozta, hogy a védelem mindenkire vonatkozik, legyen az természetes vagy jogi személy, továbbá az ügy indoklásában kitért arra is, hogy a 10. cikk által nyújtott védelem nem csak az információ tartalmára vonatkozik, hanem a továbbítás vagy a vétel módjára is kiterjed, mivel a kommunikációs eszközökre vonatkozó bármilyen korlátozás szükségszerűen beavatkozik az információ megszerzéséhez és átadásához való jogba.³⁷ A védelem címzettjei a román szabályozáshoz hasonlóan a természetes és a jogi személyek. Az EJEK és az Egyezmény esetében sincs korlátozva a kifejezés eszköze, a vélemény kinyilvánítása minden módon és formában megengedett (írásbeli beszéd, szóbeli beszéd, nemzeti vagy nemzetközi televíziós műsorok, rádióműsorok, filmek, videók, képek, festmények), beleértve az internetes oldalakat és hírportálokat is.³⁸

A méltósághoz való jog szabályozásának összehasonlítása esetében már komolyabb problémába ütközünk, ugyanis a romániai rendszer teljesen más módszereket alkalmaz, mint az EJEK vagy más nemzetközi vagy uniós források. Az Egyezmény nem tartalmaz rendelkezéseket a méltósághoz való jogra vonatkozóan, továbbá a román szabályozásban az annak részét képező jó

³⁵ Emberi Jogok Európai Egyezménye, 10. cikk

³⁶ The Sunday Times v. The United Kingdom, Judgment of 26 April 1979, no. 6538/74.

³⁷ Autronic AG v. Switzerland, Judgment of 22 May 1990, no. 12726/87, § 47.

³⁸ Stela STOICESCU: uo. 24 o.

hírnévhez való jog sem egészül ki saját szabályozási tartalommal. Az emberi méltóság nemzetközi értelmezését ezért szükséges külön megvizsgálnunk.

Stela Stoicescu monográfiájában a jó hírnévhez való jog nemzetközi értelmezéséről azt állapítja meg, hogy ezen jog az emberi méltóság tágabb fogalmába illeszkedik. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye nem szabályozza elkülönülten a jó hírnévhez való jogot. Az egyetlen implicit utalás a jog elismerésére a 10. cikk. 2. paragrafusában található, amely korlátokat szab a véleménynyilvánítás szabadságának.³⁹ A jó hírnévhez való jog és a méltósághoz való jog védelme az EJEK joggyakorlatában kristályosodott ki. Az EJEK a Chauvy és Mások kontra Franciaország ügyben⁴⁰ kimondta, hogy a jó hírnévhez való jogot az Egyezmény magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról szóló 8.cikke védi.

A Bíróság álláspontját újból megerősítette a Axel Springer AG kontra Németország ügyben, melyben újból hangsúlyozta, hogy a jó hírnév védelméhez való jog olyan jog, amelyet az Egyezmény 8. cikke a magánélet tiszteletben tartásához való jog részeként véd. Továbbá a Bíróság kimondja, hogy a magánélet fogalma tág, kimerítő meghatározásra nem alkalmas fogalom, amely a személy testi és lelki integritására terjed ki, és ezért magában foglalhatja egy személy identitásának számos aspektusát, mint például, a személy képmáshoz való jogával kapcsolatos elemeket is.⁴¹ Egy másik ügyben újból megerősítésre került, hogy a magánülethez való jog fogalmát tágan és nem restriktíven kell értelmezni.⁴²

Az esetjog alapján megállapíthatjuk tehát, hogy a jó hírnévhez való jogot (mely az Rptk. 72. cikk (2) bekezdés alapján a méltósághoz való jog részét képezi) az Egyezmény 8. cikke direkt módon oltalmazza. Az Egyezmény 8. cikke kimondja, hogy: „1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák. 2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges.”

³⁹ Stela STOICESCU: uo. 41-42. o.

⁴⁰ Chauvy and Others v. France, Judgment of 29 June 2004, no. 64915/01, § 70.

⁴¹ Axel Springer AG v. Germany, Judgment of 7 February 2012, no. 39954/08, § 83.

⁴² S. and Marper v. The United Kingdom [GC], Judgment of 4 December 2008, nos. 30562/04 and 30566/04, § 66.

Ahhoz, hogy valamely jog korlátozása (beleértve a magánélethez való jogot) indokolt legyen, az Alkotmány 53. cikkében kifejezetten előírt követelményeknek együttesen kell teljesülniük, nevezetesen: a jog korlátozását törvényben kell szabályozni; az alkotmány szövegében kifejezetten előírt okokkal kell igazolni; a demokratikus társadalomban szükségesnek kell lennie; arányosnak kell lennie az azt kiváltó helyzettel; megkülönböztetésmentesen kell alkalmazni; nem sértheti valamely jog vagy szabadság létezését.⁴³

Fontos, hogy a magánélethez való jog jelentése és terjedelme különbözik az illető jogalany szempontjából, ugyanis a jog védelmi szintje különbözik annak szempontjából, hogy a jog címzettje természetes személy (ebben az esetben vizsgálatra kerül, hogy közszereplő-e vagy sem), vagy jogi személy. Az esetjog rámutat, hogy a jogi személy hírnevének védelme nem rendelkezik ugyanolyan erővel, mint a magánszemélyek hírnevének vagy jogainak védelme. Míg az utóbbi az egyén méltóságára is kihathat, az előbbi nélkülözi ezt az erkölcsi dimenziót. Ez a különbség még hangsúlyosabb, amikor egy hatóság hivatkozik a jó hírnévhez való jogra.⁴⁴ Olyan esetekben amikor a hírnévhez fűződő érdek egy vállalat érdeke kereskedelmi érdekről beszélhetünk, amely nem feltételezi az emberi méltóság elemzését.⁴⁵ Fontos tehát az ügy által érintett jogalanyok esetről esetre történő vizsgálata.

Bár az EJEE. és a Román Alkotmány, valamint Román Polgári Törvénykönyv szisztémája, nyelvezete, fogalomhasználata között jelentős eltérések figyelhetők meg fontos ismét megjegyezni, hogy a román jogrendszer az Alkotmány 11. és 20. szakasza által elfogadja az Egyezmény és az EJEB esetjogának elsőbbségét, ezáltal részben megoldódnak a korábban bemutatott értelmezési kérdések. Mielőtt rátérnénk a konkrét, internetes világra vonatkozó szabályozásra és a hazai és EJEB jogesetek elemzésére szükséges megemlítenünk az alapjogi konfliktus legfontosabb szempontjait.

III. Az Egyezmény 10. és 8. cikkébe való jogszerű beavatkozás feltételei az EJEB joggyakorlatában. – A Tradicionális Teszt

⁴³ Románia Alkotmánybírósága, 2017/244. döntés

⁴⁴ Freitas Rangel v. Portugal, Judgment of 11 January 2022, no. 78873/17, § 53.

⁴⁵ UJ. v. Hungary, Judgment of 19 July 2011, no. 23954/10, § 22.

A jogszerű beavatkozásnak az Egyezmény alapján három alapvető feltétele van: a beavatkozás jogszabályi alapja, legitim célja és szükségessége a demokratikus társadalomban. A követelmények teljesülésének feltételeit, ezek pontos tartalmát az EJEK joggyakorlata bontja ki.

III.1. A véleménynyilvánítás szabadsága

A Bíróság a kérelmezők által benyújtott ügyekben egy olyan folyamat szerint jár el, melynek meghatározott, egymást követő lépései vannak. Az EJEK először azt vizsgálja, hogy történt-e beavatkozás valamely védelemben részesített jog gyakorlásába. Amennyiben a beavatkozás ténye megállapításra kerül, az EJEK algoritmikus módszerrel jár el, sorban azt elemzi, hogy a beavatkozást jogszabály írta-e elő, és hogy a beavatkozás a törvényes célok egyikét követte-e, esetünkben a 8. cikk és 10. cikk 2. paragrafusa értelmében. Végezetül a Bíróság a szükségességi-és arányossági teszt elvégzésével azt vizsgálja, hogy a beavatkozás szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban.

Az EJEK a Cangli kontra Törökország ügyben hangsúlyozta, hogy az esetek többségében a korábban említett 3 vizsgálati tárgy az, amely meghatározza a Bíróság végkonklúzióját egy adott ügyben. Mindezek alapján először meg kell határozni, hogy a beavatkozás jogszabály által volt-e előírva. Amennyiben megállapításra kerül, hogy ez a feltétel nem teljesül, akár a 10. cikk akár a 8. cikk esetében a további feltételek elemzését az EJEK nem folytatja le, ilyen esetekben a jogsértés automatikusan megállapításra kerül.

A Bíróság joggyakorlata tisztázza, hogy első sorban a nemzeti hatóságok, nevezetesen a bíróságok jogkörébe tartozik a nemzeti jog értelmezése. Ha az értelmezés nem önkényes vagy nem nyilvánvalóan ésszerűtlen, a Bíróság szerepe annak megállapítására korlátozódik, hogy az adott értelmezés hatásai összeegyeztethetők-e vagy sem az Egyezmény szövegével. Annak érdekében, hogy egy normát „törvénynek” lehessen tekinteni szükséges, hogy az kellő pontossággal legyen megfogalmazva ahhoz, hogy a polgár a normához tudja igazítani magatartását, és szükség esetén megfelelő tanácsadással képes legyen a körülményekhez viszonyítva ésszerű mértékben előre látni azt, hogy a cselekedete esetlegesen milyen következményekkel járhat.

Az előreláthatóság az EJEK számára is elérendő cél, mégis előfordulhat, hogy az túlzott merevséget generál. Ez nem kívánatos eredményekhez vezethet, ugyanis a jognak képesnek kell lennie lépést tartani a különböző területeken megnyilvánuló változó körülményekkel. Ennek megfelelően számos törvényt elkerülhetetlenül olyan kifejezések használatával fogalmaznak meg,

amelyek kisebb vagy nagyobb mértékben homályosak, és amelyek értelmezése és alkalmazása a joggyakorlat feladata.

Fontos megjegyezni, hogy az EJEB gyakorlatában a „törvény” kifejezést jogi normaként kell értelmezni, ezért nem tartozik az elemzés tárgyába az adott ország jogforrási hierarchiája. Egy jogszabály előreláthatóságának értékelése során a Bíróság a jogszabály minőségének ellenőrzésére is vállalkozik, vizsgálja a szóban forgó jogszabály egyértelműségét és pontosságát. Az esetjogban többször megismétlésre került, hogy a „törvény által előírt” kifejezés nem csak azt követeli meg, hogy a kifogásolt intézkedésnek a belső jog kell valamilyen alapul szolgáltson, hanem a szóban forgó norma hozzáférhetősége és minősége is a vizsgálat tárgyát képezheti. A Bíróság véleménye szerint a nemzeti hivatalos közlönyben közzétett jogszabály hozzáférhetőnek minősül.⁴⁶

Ahogy a Romániát érintő EJEB ítéletekből is kiderül, az elmarasztalások oka nem a román jogszabályok rossz minőségében keresendő. Bár a romániai jogszabályok, az Alkotmány és az Rptk. eltérő fogalmakat használ, ezek a normák megfelelnek az Egyezmény elvárásainak. Tekintettel arra, hogy a korábban bemutatott román jogforrások és ezek esetleges módosításai kihirdetésre kerülnek Románia Hivatalos Közlönyében, a releváns normák hozzáférhetőnek minősülnek. Ennek ellenére problémát jelenthet a hazai szabályok Egyezménynek megfelelő értelmezése és alkalmazása.

A véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozás legitim céljait az Egyezmény 10. cikkének második bekezdése sorolja fel. Amennyiben a Bíróság megállapítja, hogy a beavatkozás nem szolgálja a hivatkozott jogos cél előmozdítását ismét megállapításra kerülhet a jogsértés a szükségesség és arányosság vizsgálata nélkül.⁴⁷

A beavatkozás szükségessége egy demokratikus társadalomban, mint a korlátozás jogszerűségének feltételét az EJEB a Handyside kontra Egyesült Királyság⁴⁸ ügy óta több esetben megismételte, és nyomatékosította. A véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik alapvető értéke, a személy fejlődésének és az egyén önmegvalósításának egyik alapfeltétele. A 10. cikk 2. paragrafusa alapján, ez nemcsak a pozitívan fogadott, vagy közömbösnek tekintett információkra vagy eszmékre vonatkozik, hanem azokra is, amelyek sértőek, megdöbbentőek vagy

⁴⁶ Guide to Article 10 of the European Convention on Human Rights., 62- 84. §
https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf (letöltés dátuma 2023. április 1)

⁴⁷ Khuzin and Others v. Russia, Judgment of 23 October 2008, no. 13470/02

⁴⁸ Handyside v. The United Kingdom, Judgment of 7 December 1976, no. 5493/72

zavaróak.⁴⁹ Ezek a követelmények a pluralizmus, a tolerancia és a széles látókörűség alapján állnak fenn, amelyek nélkül nem létezhet demokratikus társadalom. A 10. cikkben foglaltak szerint ezt a szabadságot bizonyos esetekben korlátozni lehet, azonban ennek lehetőségét szigorúan kell értelmezni, és a korlátozások szükségességét meggyőzően kell bizonyítani. A 10. cikk 2. paragrafusa értelmében a „szükséges” jelző „nyomás társadalmi szükséglet” meglétét feltételezi. A szerződő államoknak van bizonyos mérlegelési jogkörük annak megítélésében, hogy fennáll-e hasonló szükséglet, de ez együtt jár az európai felügyelettel, amely mind a jogszabályokat, mind az azokat alkalmazó határozatokat - még a független bíróság által meghozottakat is magába foglalja.

Az EJEB saját hatásköréről megjegyzi, hogy a Bíróságnak az a feladata, hogy a kifogásolt beavatkozást az ügy egészének fényében vizsgálja, és megállapítsa, hogy az „arányos volt-e az elérni kívánt jogos céllal”, és hogy a nemzeti hatóságok által annak igazolására felhozott indokok „relevánsak és elegendők”.⁵⁰

Annak érdekében, hogy bármilyen intézkedést ilyen értelemben szükségesnek és arányosnak lehessen tekinteni nem létezhet más olyan eszköz, amivel a kívánt eredményt az alapjogba való kisebb mértékű beavatkozással el lehet érni, másképp fogalmazva mindig a lehető legkevésbé korlátozó intézkedést kell alkalmazni.⁵¹ A releváns és elégséges indokolás követelményével kapcsolatban az esetjogban megállapításra került hogy a megfelelő indoklás elmulasztása, az alkalmazandó normák vagy a joggyakorlat figyelmen kívül hagyása a beavatkozás vizsgálata során a 10. cikk megsértését vonja maga után.⁵²

III.2. Magán- és családi élet tiszteltben tartásához való jog

A 8. cikk által biztosított jogokba való beavatkozással kapcsolatban a Bíróság hasonló igényeket támaszt. Az EJEB úgy fogalmaz, hogy a korlátozások akkor megengedettek, ha összhangban vannak a jogszabályokkal vagy jogszabály által előírtak, ha szükségesek egy demokratikus társadalomban, és a beavatkozásra a 2. paragrafusban meghatározott célok valamelyikének védelme érdekében kerül sor. A demokratikus társadalomban való szükségesség

⁴⁹ PORTARU Adina: Freedom of expression online. In: Revista Romana de Drept European (Comunitar) 4, 2017

⁵⁰ Stoll v. Switzerland, Judgment of 10 December 2007, no. 69698/01, § 101.

⁵¹ Glor v. Switzerland, Judgment of 30 April 2009, no. 13444/04, § 94.

⁵² UJ. v. Hungary, Judgment of 19 July 2011, no. 23954/10. § 25-26.

tesztjének értékelése során a Bíróság külön megjegyzi, hogy gyakran kell egyensúlyt teremtenie a kérelmező 8. cikk által védett érdekei és egy harmadik félnek az Egyezmény és a Jegyzőkönyvek más rendelkezései által védett jogai között. A joggyakorlatban elkülönülnek azok az esetek, amikor az ügyet az állam pozitív kötelességeinek szempontjából kell értékelni, és azok, amelyekben a negatív kötelességek kerülnek előtérbe. Ezért egy ügy kapcsán a 8. cikk hatályának és alkalmazhatóságának megállapítása után meg kell vizsgálni azt, hogy történt-e beavatkozás a jogba, vagy hogy az illető állam teljesítette-e a pozitív védelemre vonatkozó kötelezettségeit. A 8. cikk elsődleges célja, hogy az egyén magán- és családi életét, lakását és levelezését a hatóságok önkényes beavatkozásával szemben részesítse védelemben. Ezt, a klasszikus negatív tartalmú kötelezettséget, a Bíróság az Egyezmény normaszövegének alapvető tárgyaként írja le. A tagállamoknak pozitív kötelezettségei abban merülnek ki, hogy biztosítaniuk kell a jogok érvényesülését a magánfelek között, ami feltételezi olyan normák elfogadását, amelyek célja a magánélet tiszteletben tartásának biztosítása, az egyének közötti kapcsolatok terén. Fontos kiemelni, hogy a joggyakorlatban az állam pozitív és negatív kötelezettségeinek analízise során alkalmazandó elvek az Egyezmény szerint azonosak.⁵³

⁵³ Guide to Article 8 of the European Convention on Human Rights., 8. o,
https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf (letöltés dátuma 2023. április 1)

IV. A 8. és a 10. cikk konfliktusának és méltányos egyensúlyának alapvető szempontjai az EJEJ joggyakorlatában.

IV.1. Általános szempontok

Mint azt korábban leszögeztük, az EJEJ számos esetben megállapította, hogy a jó hírnév védelméhez való jog olyan garancia, amelyet az Egyezmény 8. cikke a magánélet tiszteletben tartásához való jog részeként oltalmaz. Valakinek a jó hírneve, becsülete és méltósága könnyen megsértésre kerülhet azáltal, hogy valaki a szólás szabadságával él. A két alapjog ütközése esetén alkalmazandó szempontok nagyfokú gyakorlati relevanciával rendelkeznek, ugyanis megállapítható hogy a Bíróság elé kerülő véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos esetekben a legtöbbet hivatkozott legitim cél, amivel a 10. cikk szembekerül nem más, mint mások jó hírnevének és jogainak védelme.⁵⁴ Jellemzően ez azokat a tényállásokat feltételezi, amikor egy személy magán- és családi életére vonatkozó fényképek, képek, cikkek, publikációk, online bejegyzések kerülnek közzétételre, és ezáltal az aránytalan becsületsértés és rágalmozás miatt jogsérelemre kerülhet sor.

Azonban nem minden véleménynyilvánítás vonja maga után a 8. cikk alkalmazhatóságát. Fontos leszögezni, hogy annak érdekében, hogy a 8. cikk alkalmazható legyen mások jogainak és jó hírnevének a védelmére, ahhoz az ezeket ért támadásnak el kell érnie egy bizonyos komolysági, súlyossági szintet. A 8. cikk alkalmazhatóságának követelménye, hogy a cselekmény, vagyis a becsületsértés súlyossága oly mértékű kell hogy legyen, hogy az eredményezhesse a magánélet tiszteletben tartásához való jog élvezetének komoly csorbulását. Ilyen esetekben a reputáció védelme a magánülethez való jog elemét képezi. Amikor a 8. cikk ezen kritérium alapján nem alkalmazható, abban az esetben a Bíróság az arányosság korábban említett „tradicionális” tesztjét (az intézkedés jogszabály általi előírása, egy vagy több legitim cél elérésének követése, szükségesség egy demokratikus társadalomban) veszi igénybe. A teszt alapja nem más, mint az Egyezmény korábban bemutatott két cikkének második paragrafusa.⁵⁵

Amennyiben megállapításra kerül a 8. cikk alkalmazhatósága, az EJEJ egy speciális elemzést folytat le, a „balancing of rights” módszeréhez fordul. A módszertan általános elvei a Von Hannover kontra Németország (no. 2.) ügy alapján négy pontban foglalhatók össze:

⁵⁴ Guide to Article 10., 123.§

⁵⁵ Guide to Article 10. 124-126. §

1. A két jog egyenlő védelemben részesül, ezért az ügy végkimenetelére nincs befolyással, hogy a kérelmet az állítások alanya nyújtotta be a 8. cikkre hivatkozva, vagy a 10. cikk alapján az a személy, aki a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolta.

2. Az egyének egymás közötti kapcsolatainak terén a 8. cikknek való megfelelés biztosítására szolgáló eszközök megválasztása elvileg a Magas Szerződő Fél mérlegelési jogkörébe tartozik, függetlenül attól, hogy a rá vonatkozó kötelezettségek pozitívak vagy negatívak. A magánélet tiszteletben tartásának biztosítására különböző lehetőségek léteznek, és a kötelezettség természete a magánélet szóban forgó konkrét aspektusától függ.

3. Az Egyezmény 10. cikke értelmében a Magas Szerződő Felek bizonyos mérlegelési jogkörrel rendelkeznek annak megítélésében, hogy a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozás szükséges-e és ha igen, akkor milyen mértékben.

4. Ha a nemzeti hatóságok a Bíróság ítélkezési gyakorlatában meghatározott kritériumoknak megfelelően végezték el a mérlegelést, a Bíróságnak nyomós indokokra van szüksége ahhoz, hogy a saját álláspontját a nemzeti bíróságok döntésének helyébe helyezze.⁵⁶ Mindezek mellett, ha a nemzeti hatóságok által elért egyensúly nem bizonyul kielégítőnek, különösen azért, mert valamelyik érintett jog fontosságát vagy terjedelmét nem vették kellően figyelembe, az államoknak biztosított mérlegelési jogkör leszűkül.⁵⁷ Az általános szempontok tisztázását követően az alapjogi konfliktust két különböző aspektusból kell még megvizsgálnunk, ugyanis a méltányos egyensúly megállapítása érdekében alkalmazandó módszerek a kiadványok és a becsületsértés esetében további szempontokkal bővülnek ki.

⁵⁶ Von Hannover v. Germany (no. 2.), Judgment of 7 February 2012, nos. 40660/08 and 60641/08, §. 104-107.

⁵⁷ Aksu v. Turkey, Judgment of 15 March 2012, nos. 4149/04 and 41029/04, § 67.

IV.2. A véleménynyilvánítás szabadsága és a magánélet tiszteletben tartásához való jog kiadványok esetében

A képek és publikációk megosztása napjainkban lehetséges az online világban, a szociális médiában, ezért szükséges megvizsgálni a két alapjog konfliktusának szempontjából azokat az eseteket, amikor a véleménynyilvánítás szabadsága és a magánélet tiszteletben tartásához való jog közötti méltányos egyensúly a kiadványokkal összefüggésben kerül elemzésre.

A Bíróság elismeri minden személynek a saját képmásának védelméhez való jogát, hangsúlyozva, hogy a személy képmása a személyiségének egyik fő jellemzője, mivel ez határozza meg a személy egyedi jellemzőit és megkülönbözteti a személyt embertársaitól. A saját képmás védelméhez való jog tehát a személyiségfejlődés egyik alapvető eleme, és elsősorban az egyén azon jogát feltételezi, hogy ellenőrizze e képmás felhasználását, illetve adott esetben a képmás közzétételét megtagadja. A képmás közlésének esetében mások jogainak és jó hírnevének, valamint magán- és családi életének védelme különösen fontos, mivel a fényképek kimondottan személyes vagy intim információkat is tartalmazhatnak egy adott személyről vagy családjáról.⁵⁸

A Bíróság az Axel Springer AG kontra Németország ügyben hozott ítéletének indoklásában számos kritériumot határozott meg, melyek más ítéletekben is megerősítésre kerültek. Kiadványok esetén az egymással versengő jogok közötti egyensúly megteremtésével összefüggésben öt kritérium azonosítható: 1. a közérdekű vitához való hozzájárulás; 2. az érintett személy közismertségének mértéke. 3. híradás tárgya; 4. az érintett személy előzetes magatartása; 5. a közzététel tartalma, formája és következményei, adott esetben a fényképek készítésének körülményei.⁵⁹ Fontos tisztázni, hogy ezek a szempontok a Bíróság joggyakorlatában speciális természetűek. A beavatkozás jogszabályban való előírtsága, a beavatkozás legitim célja ilyenkor is elemzésre kerül. A felsorolt különös szempontok a szükségességi-arányossági tesztet egészítik ki további tartalommal.

Annak meghatározása, hogy mi minősül közérdekűnek, az eset körülményeitől függ, egyértelmű azonban, hogy nemcsak akkor ismerhető el hasonló érdek fennállása, ha a publikáció politikai kérdéseket érint. A közérdek általában olyan közlések esetében kerül megállapításra, amelyek

⁵⁸ Von Hannover v. Germany (no. 2.), Judgment of 7 February 2012, nos. 40660/08 and 60641/08, § 96-103.

⁵⁹ GUTAN SELEJAN Bianca: *Libertatea de exprimare în jurisprudența recentă a C.E.D.O. (I). Reguli privind prezentarea în presă a vieții private a persoanelor publice*, In: *Pandectele Romane 2*, Sintact, 2012, Guide to Article 10., 30-33. o., Axel Springer AG v. Germany, Judgment of 7 February 2012, no. 39954/08, § 89-95.

nagy mértékben érintik a nyilvánosságot, abban az értelemben, hogy kihatással vannak a polgárok jólétére vagy a közösség életére.⁶⁰

Az érintett személy szerepe vagy funkciója, valamint a riport és/vagy fénykép tárgyát képező tevékenység jellege a második fontos vizsgálati tárgyat képezi. A véleménynyilvánítás szempontjából különbséget kell tenni a magánszemélyként és a közszférában politikusként vagy közszereplőként fellépő személyek között. Ennek megfelelően, míg a nyilvánosság számára ismeretlen magánszemély a magánélethez való jogának fokozott védelmére tarthat igényt, ugyanez nem alkalmazható a közszereplők esetén.

Fundamentális eltérés áll fenn azoknak a demokratikus vitához hozzájáruló tényeknek a közlése között melyeknek témája például bizonyos politikai és hivatali funkciók ellátása, és az ilyen jellegű tisztségeket nem betöltő személyek magánéletének részleteiről való tudósítás között.⁶¹ Míg az előbbi esetben a sajtó a demokráciában a közérdekű ügyekkel kapcsolatos információk és gondolatok továbbításával a nyilvánosság őrszemének (public watchdog) feladatát látja el, addig az utóbbi esetben ez a szerep kevésbé szükséges. Bizonyos körülmények között a nyilvánosság tájékoztatáshoz való joga akár a közszereplők magánéletének egyes aspektusaira is kiterjedhet, különösen, ha kapcsolatban állnak politikai kérdésekkel. Nem beszélhetünk a nyilvánosság számára ismert közszereplők túrési kötelezettségéről, ha a közzétett fényképek és a kísérő megjegyzések kizárólag a személy magánéletének részleteire vonatkoznak, és kizárólag az a céljuk, hogy kielégítsék egy bizonyos olvasóközönség kíváncsiságát.

A közszereplők magánéletéről szóló hírek nyilvánosság felé közlése sok esetben inkább szórakoztatási célokat szolgál. Az ilyen információ is hozzájárulhat a nyilvánosság számára elérhető hírek sokféleségéhez, és kétségtelenül részesül az Egyezmény 10. cikkének védelmében. Ez a védelem azonban háttérbe szorulhat a 8. cikk követelményeivel szemben, ha a szóban forgó információ magán- és intim jellegű, és a terjesztéséhez nem fűződik közérdek. Az EJEB azzal kapcsolatban, hogy ki számít közszereplőnek megállapította, a védelem korlátozottsága és a fokozott

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ GUTAN SELEJAN Bianca: *Libertatea de exprimare în jurisprudența recentă a CEDO (III). Expresia politică și limitele sale*, In: Pandectele Romane 5, Sintact, 2012

tűrési kötelezettség kiterjed minden olyan személyre is, akik cselekedeteik vagy akár pozíciójuk révén a nyilvánosság színterére léptek.⁶²

A harmadik tényező amit figyelembe kell vennünk, az érintett személynek a nyilvánosságra hozatalt megelőző magatartása, illetve az a kérdés, hogy a fénykép és a kapcsolódó információ már megjelent-e egy korábbi publikációban. Bizonyos esetekben ezeknek az elemeknek a vizsgálata szűkítheti a védelem fokát, azonban az a puszta tény, hogy valaki korábban együttműködött a sajtóval nem szolgálhat érvként arra, hogy az érintett felet megfosszák minden védelemtől a kérdéses riport vagy fotó közzétételével kapcsolatban. Az információ megszerzésének módja és valóságtartalma szintén fontos tényezőnek minősülhet. A Bíróság megállapította, hogy a 10. cikk által az újságíróknak a közérdekű kérdésekről való tudósításokkal kapcsolatban nyújtott védelem feltétele, hogy jóhiszeműen járjanak el és pontos, tényalapú tudósítást biztosítsanak az újságírói etikával összhangban.⁶³

A fénykép vagy a híradás közzétételének módja és az érintett személy ábrázolásának mikéntje szintén meghatározó faktorok lehetnek. Mindez annak a vizsgálatát feltételezi, hogy a kiadványt vagy a fényképet milyen mértékben terjesztették. Figyelembe kell venni, a terjesztésre felhasznált eszköz országos vagy helyi lefedettségét, nagy vagy kis példányszámát, ugyanis az befolyásolhatja a magánéletbe való beavatkozás szintjét. A kiszabott szankciók természetét és súlyosságát szintén vizsgálni kell a beavatkozás arányosságának értékelésekor. Ezzel szemben a legfontosabb feltétel az, hogy a szankció ne tántorítsa el a személyt a véleménynyilvánítás szabadságának későbbi gyakorlásától.⁶⁴

IV.3. A véleménynyilvánítás szabadsága és a magánélet tiszteletben tartásához való jog rágalmazás esetén

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye nem tartalmaz a rágalmazásra vagy a becsületsértésre vonatkozó definíciót. Az EJEK ennek következményeként az ítélkezési gyakorlatában a nemzeti jogszabályokra való hivatkozással közelíti meg a fogalmakat.⁶⁵ A rágalmazás megállapításához egy bizonyos komolysági szint mellett szükséges, hogy objektív kapcsolat létezzen a kifogásolt kijelentés

⁶² Ibidem.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem

⁶⁵ Guide to Article 10., 185. §.

és a rágalmazás miatt jogilag fellépő személy között. A pusztán személyes meggyőződés, egy bizonyos publikáció rágalmozóként való szubjektív érzékelése nem elegendő annak megállapításához, hogy a kiadvány közvetlenül érintette az illető személyt. Az eset konkrét körülményei alapján jelen kell lennie egy olyan elemnek, ami a hétköznapi olvasóban azt az érzést kelti, hogy a kijelentés közvetlenül az adott személyre vonatkozik, a kritika célpontja egyértelműen meghatározható.⁶⁶ Lényeges szempont továbbá, hogy a 8. cikk nem nyújthat védelmet akkor, amikor a jó hírnév sérelme a jogalany saját cselekményének előre látható következményének tudható be.⁶⁷

A rágalmozás és a jó hírnévhez való jog témakörében a legfontosabb vizsgálandó kérdés, hogy az adott kijelentés ténymegállapításnak vagy értékítéletnek minősül-e? Az elkülönítésnek gyakorlati jelentősége van. Bizonyos tények létezése, valóságtartalma bizonyítás tárgyát képezheti, az értékítéletek ezzel szemben szubjektív jellegükből adódóan nem alkalmasak hasonló vizsgálatra. Az értékítélet igazságának bizonyítására vonatkozó követelményt tehát lehetetlen teljesíteni, és sérti magát a vélemény szabadságot.⁶⁸ Mindez nem azt jelenti, hogy az értékítéletek minden ténybeli alaptól mentesek lehetnek. A bizonyítás szempontjából bár az értékítéleteket az általános szabály szerint nem kell és nem lehet igazolni, mégis ki kell emelni, hogy amikor az értékítéletek alkalmasak arra, hogy behatárolható vádakat fogalmazzanak meg egy személy ellen, akkor ésszerű és kellő mértékben kell léteznie egy ténybeli alapnak, amely az értékítéletet alátámasztja, ellenkező esetben az túlzónak minősülhet.⁶⁹

A Bíróság hangsúlyozta, hogy amennyiben a nemzeti jogszabályok vagy bíróságok nem tesznek különbséget értékítéletek és tényállítások között, vagyis az értékítélet igazságának bizonyítását követelik meg, a szólás értékelésének megkülönböztetés nélküli megközelítését valósítják meg, és ez önmagában összeegyeztethetetlen az Egyezményvel és ezen belül a véleménynyilvánítás szabadságával. Általános szabályként megállapítható, hogy a Bíróság konkrét, meghatározható vádakat minősít tényeknek, amelyeket a szerzőnek a jogsértés elkerülése végett bizonyítania kell. Az EJEB ítélkezési gyakorlata alapján tényállításként és nem értékítéletként jelenik

⁶⁶ Reznik v. Russia, Judgment of 4 April 2013, no. 4977/05

⁶⁷ MGN Limited v. The United Kingdom, Judgment of 18 January 2011, no. 39401/04, § 142.

⁶⁸ TÓTH J. Zoltán: A közéleti szereplők elleni rágalmozás és becsületsértés megítélése az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatában. In Medias Res, 6 (2), 2017, 388-492. o, Lingens v. Austria, Judgment of 8 July 1986, no. 9815/82, § 46.

⁶⁹ Stela STOICESCU: uo. 111-114. o. o

meg: egy hír arról, hogy egy állam elnöke meghalt; az állambiztonsági szolgálattal való együttműködés vádja; olyan jelzők, mint például sikkasztó vagy tolvaj; öngyilkosságra való felbujtás vádja; gyilkosság elkövetésének vádja; kizárólag családi kötelékek alapján történő állásszerzés vádja vagy a szakmai képzettség hiányának vádja. Ezzel szemben az értékítéleteket olyan véleményként határozhatjuk meg, amelyeket természetükből adódóan nagyfokú szubjektivitás jellemez. Ezek vonatkozhatnak egy személy szakmai, személyiségi, vagy morális tulajdonságaira.

Fontos észrevétel, hogy a Bíróság védi a közügyek megvitatásának demokratikus értékét, és megállapította, hogy a tényállítás és az értékítélet közötti különbségtétel során figyelembe kell venni az ügy körülményeit és a véleménynyilvánítás általános hangvételét. A demokratikus vita keretébe besorolható közérdekű kérdésekre vonatkozó állítások ezen az alapon inkább értékítéletnek, mint ténymegállításnak minősülhetnek.⁷⁰

⁷⁰ Lopes Gomes Da Silva v. Portugal, Judgment of 28 September 2000, no. 37698/97

V. Az Egyezmény és az esetjog alkalmazhatósága online térben történő alapjogi konfliktus esetén.

A szólásszabadság terjedelmével és kifejezés eszközével kapcsolatban előzetesen utaltam rá, hogy a 10. cikk a közlés formájától függetlenül oltalmazza a vélemény és az információ kifejezését és terjesztését. A kommunikáció tradicionális formáival kapcsolatban megállapított szempontok alkalmazása mellett a Bíróság láthatóan figyelemmel kísérte a folyamatos fejlődésben lévő technológiát, felismerte annak speciális jellegét és a korábban alkalmazott elemzési algoritmust ennek megfelelően bővítette ki. Hangsúlyoznunk kell, hogy az online térben a szólásszabadság védelme (vagy korlátozása) tekintetében az EJEE 10. cikke és az EJEB által működtetett ítélkezési gyakorlat vezető szerepet játszik az európai scenárióban az szólásszabadság alkotmányos védelmének meghatározásában. Az Európai Unió és a vonatkozó bíróság ebben a kérdésben mindig inkább a követő szerepét töltötte be. A szólásszabadság igazi alkotmányos lelkét tehát Európában az EJEE 10. cikke képviseli.⁷¹ Mindezek alapján az elkövetkezőkben vizsgált esetjognak kiemelkedő jelentősége van.

V.1. Az internet sajátosságai az EJEB joggyakorlatában

A Times Newspaper Ltd. kontra Egyesült Királyság (Nos. 1 and 2) ügyekben a Bíróság egy internetes megosztásokra vonatkozó norma és a 10. cikk 2. paragrafusának kompatibilitását vizsgálva kimondta, hogy hozzáférhetősége és hatalmas mennyiségű információ tárolására és közzétételére való képességének köszönhetően az internet fontos szerepet játszik a nyilvánosság hírekhez való hozzáféréseinek javításában és általában az információ terjesztésének előmozdításában.⁷² Az ügy indoklása alapján a Bíróság nemcsak elismerte az internet kimagasló szerepét a véleménynyilvánítás gyakorlásában, hanem a tradicionális média esetében érvényesülő védelmi keretet az új technológiákra is kiterjesztette.⁷³

Mindezek ellenére az esetjog számos fontos különbségre is rávilágít. A rágalmazásnak minősülő kijelentések interneten történő terjesztésével kapcsolatban a Bíróság megjegyezte, hogy az

⁷¹ APA Ernesto – POLLICINO Oreste: *Free Speech and the Right of Publicity on Social Media*. In: C. GOANTA – S. RANCHORDAS: *The Regulation of Social Media Influencers*, Edward Elgar, 2020, 18-19. o.

⁷² Times Newspaper Ltd. v. The United Kingdom (Nos. 1 and 2), Judgment of 10 March 2009, nos 3002/03 and 23676/03, § 27.

⁷³ Idem, 40-43. §

interneten található tartalmak és közlések nagyobb veszélyt jelentenek az emberi jogok és szabadságok gyakorlására és élvezetére és ezen belül a magánélet tiszteletben tartásához való jogra, mint a tradicionális sajtó esetében felmerülő kockázatok.⁷⁴ Az internet ilyen értelemben vett sajátosságait figyelembe kell venni a személy jó hírnevét ért támadás súlyosságának és ezáltal a 8. cikk alkalmazhatóságának elbírálása esetében.⁷⁵ Az információ terjedésének korábban soha nem látott gyorsasága szükségessé teszi, hogy különleges védelemben részesüljenek az online környezetben kiváltképpen kiszolgáltató személyek.⁷⁶ A tradicionális sajtó esetében nem volt lehetőség arra, hogy az abban megjelenő hírekhez az olvasók megjegyzéseket fűzzenek.

Láthatjuk, hogy a legtöbb napjainkban működő online hírportál és internetes oldal komment szekciót is működtet, az internettel kapcsolatban ezért felmerül a kérdés, hogy felelhet-e egy online tartalomszolgáltató az olvasók sokszor anonim hozzászólásainak méltóságához-, jó hírnévhez való jogot sértő jellege miatt? A Delfi kontra Észtország ügyben látott napvilágot az a megállapítás, hogy az internet sajátos jellegéből adódóan a 10. cikk alapján az internetes hírportálra háruló „kötelezettségek és felelősségek” bizonyos mértékig eltérhetnek a hagyományos kiadókétól.⁷⁷ Mindez azt feltételezi, hogy az EJEB joggyakorlata szerint a tartalomszolgáltatók felelőssé tehetők az oldalon megjelenő hozzászólásokért.

A Delfi ügyben a Bíróság meglehetősen szigorú értelmezést alkalmazott, amely szerint a hozzászólásoknak helyt adó tartalomszolgáltató platform nem csupán tárhely-szolgáltatónak minősül, hanem az általános polgári jogi szabályok szerint felelhet az oldalon megjelenő rágalmozó állítások esetén, hasonlóan, mint maga az állítást megosztó személy.⁷⁸ A felelősség azonban nem automatikus. Annak megítélése érdekében, hogy egy internetes portál üzemeltetője köteles-e eltávolítani a harmadik személy által közzétett becsületsértő megjegyzéseket, a Bíróság négy kritériumot határozott meg: 1. a megjegyzések kontextusa és tartalma, 2. a megjegyzések szerzőinek felelőssége, 3. a

⁷⁴ Delfi AS v. Estonia, Judgment of 10 October 2013, no. 64569/09 § 133., M.L. and W.W. v. Germany, Judgment of 28 June 2018, nos. 60798/10 and 65599/10, § 91., Stoll v. Switzerland, Judgment of 10 December 2007, no. 69698/01,

⁷⁵ Arnarson v. Iceland, Judgment of 13 June 2017, no. 58781/13

⁷⁶ Aleksey Ovchinnikov v. Russia, Judgment of 16 December 2010, no. 24061/04, § 51-52.

⁷⁷ Delfi AS v. Estonia, Judgment of 10 October 2013, no. 64569/09, § 115.

⁷⁸ KOLTAY András: *Az internetes kapuőrök és az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikke – A sajtószabadság új alanyai*. In.: *Állam- és Jogtudomány*, 2017. LVIII. évfolyam, 4. szám, 137-140. o

felperesek (tartalomszolgáltatók) által tett intézkedések és a sértett fél magatartása, 4. a sértett félre és a felperesekre gyakorolt következmények.⁷⁹

Ez ügyben végül a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az Egyezmény 10. cikke alapján indokolt volt az internetes hírportált kártérítés megfizetésére kötelezni a honlapján közzétett sértő névtelen megjegyzések miatt, tekintettel a megjegyzések szélsőséges jellegére, amelyek gyűlöletbeszédnek vagy erőszakra való felbujtásnak minősültek. A Delfi ítélet érdekessége, hogy a vizsgálati szempontok és a felelősség megállapításának lehetősége nem lett kiterjesztve a szociális médiára, ezeknek alkalmazását a Bíróság egyértelműen elutasította.⁸⁰

A Bíróság a Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete és Index.hu Zrt kontra Magyarország ügyben hasonló tényállást vizsgált. Az ügyben hozott ítélet szerint nem volt megalapozott a tartalomszolgáltató felelősségre vonása, mivel a szóban forgó felhasználói hozzászólások nem tartalmaztak gyűlöletbeszédet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést. Az ügyben a Bíróság vizsgálta a szolgáltató által alkalmazott megelőző eszközöket és úgy ítélte meg, hogy nem indokolt annak megállapítása, hogy az oldalon működő „notice-and-take-down” rendszer nem bizonyult megfelelő ellenőrző eszköznek.⁸¹

Az ügyekből leszűrhető, hogy a platformokat egy folyamatos monitorizálási kötelezettség terheli, amely alapján nem elég csupán panaszra vagy bejelentésre eljárni, a tartalomszolgáltatóknak folyamatosan, proaktívan figyelniük kell a kommentekre, és kötelességük cselekedni, ha súlyos jogsértést tapasztalnak. Amennyiben a tartalom súlyosan jogsértő, és a közvetítő szolgáltató azt nem távolítja el, akkor nagy valószínűséggel felelőssé tehető a jogsértésért. Nem lehet azonban megállapítani az internetes portálok objektív felelősségét a harmadik személyek bejegyzéseinek esetén, és nem elvárható az, hogy előzetesen, a bejegyzés közzététele előtt szűrjék a hozzászólásokat.⁸² Hasonló szempontok alapján a Pihl kontra Svédország ügyben is a tartalomszolgáltató javára döntött a Bíróság.⁸³

⁷⁹ Delfi AS v. Estonia, Judgment of 10 October 2013, no. 64569/09, § 142.

⁸⁰ Delfi AS v. Estonia Judgment of 10 October 2013, no. 64569/09, § 116.

⁸¹ Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary, Judgment of 2 February 2016 no. 22947/13, § 91.

⁸² KOLTAY András: uo.

⁸³ Pihl v. Sweden no. 74742/14, § 32.

V.2. A tradicionális algoritmus alkalmazhatósága

A Bíróság azzal kapcsolatban, hogy létezhet-e az önmagában vett internethez való hozzáférés joga kifejtette, hogy az Európa Tanács és más nemzetközi jogi dokumentumok közül több is elismeri az internet közszolgálati értékét és jelentőségét számos emberi jog érvényesülése szempontjából és célként tűzte ki az internethez való egyetemes hozzáférés elérését a „digitális szakadék” leküzdése érdekében.⁸⁴

Az oldalakhoz való hozzáférés korlátozásának összeférhetőségét a 10. cikk tartalmával a Bíróság a 2013-ban lezáruló Ahmet Yildirim kontra Törökország esetben analizálta, melynek tényállása szerint a nemzeti bíróság teljes mértékben blokkolta a Google Sites alkalmazáshoz való hozzáférést azzal az indokkal, hogy a felperes birtokában lévő egyetlen weboldal sérti Mustafa Kemal Atatürk emlékét. A korlátozást a Bíróság a tradicionális algoritmust felhasználva vizsgálta. Bár a felperesnek magához az internethez való hozzáférést nem tiltotta meg a török büntetőbíróság, az EJEB úgy értékelte, hogy az a tény, hogy a szóban forgó tiltás hatásai korlátozottak voltak, nem csökkenti annak súlyát, mivel az internet mára az egyik legfontosabb eszközzé vált, amelyen keresztül az egyének gyakorolják a véleménynyilvánítás és az információ szabadságához való jogukat, tekintettel arra, hogy az online tér alapvető eszközöket biztosít a politikai és közérdekű kérdésekkel kapcsolatos tevékenységekben és vitákban való részvételhez. Az intézkedés mindezek alapján beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásába. Az ügy már a második követelmény analízise során elbukott. A szankciót megalapozó jogszabály az előreláthatóság és a hozzáférhetőség követelményének nem felelt meg, mivel a nemzeti jog nem tartalmazott olyan szabályozást, amely alapján a jogalkalmazónak meg kell vizsgálnia egy site hozzáférésehez való teljes tilalom szükségességét.

Mindezek alapján a jogalkalmazó nem elemezte kellően a cél elérésére alkalmas alternatív megoldásokat és így megállapításra került az alkalmazott intézkedés önkényes jellege. Az korlátozás mértékével kapcsolatban a nemzeti igazságszolgáltatás nem vette figyelembe többek között azt a tényt, hogy egy ilyen intézkedés azáltal, hogy nagy mennyiségű információ hozzáférhetetlenné válik, jelentősen korlátozza az internethasználók jogait, és jelentős járulékos veszteséggel jár.⁸⁵

⁸⁴ Jankovskis v. Lithuania, Judgment of 17 January 2017, no. 21575/08, § 62.

⁸⁵ Ahmet Yildirim v. Turkey, Judgment of 18 December 2012, no. 3111/10

Az esetből levezethető, hogy az államoknak kötelességük megfelelő szabályozási keretet biztosítani az online szolgáltatások rendeltetészerű használatához. Érvénysülnek az online terület esetében is az állam pozitív és negatív kötelezettségei. A különbségek és hasonlóságok összevetése alapján megállapítható, hogy a beavatkozás jogszerűségének hagyományos feltételei az interneten zajló kommunikáció szempontjából is alkalmazást nyernek. A nemzeti jogalkalmazó azonban figyelmet kell fordítson a terület speciális jellegzetességeire, melyek a „kötelezettségek és felelőségek” új jogalanyait hívhatják életre, vagy nagyban befolyásolhatják a beavatkozás megfelelőségének vizsgálati szempontjait.⁸⁶

VI. Romániai ügyek az EJEB előtt

Az EJEB által felülbírált esetek kimagasló számát már a dolgozat elején kiemelttem. A jelenség mögött álló problémák feltérképezését nagyban segíti, ha az országot érintő legaktuálisabb ügyekhez nyúlunk, most, hogy a legfontosabb külső és belső jogi szempontok bemutatásra kerültek.

A Ponta kontra Románia ügyben az EJEB nemrég, 2022-ben hozott ítéletet. Az eset főszereplője Victor-Viorel Ponta ügyvéd, szociáldemokrata politikus és Románia volt miniszterelnöke, aki a román közélet máig is meghatározó szereplőjének tekinthető. A Ponta kormány egyik miniszterhelyettese 2012 májusa és augusztusa között L.I. volt, akit 2016. februárjában az Országos Korrupcióellenes Igazgatóság beidézt. Victor Ponta 2016 február 10-én, mikor még parlamenti képviselőként tevékenykedett a következőket posztolta Facebook oldalára: „... *a miniszterelnökként eltöltött közel négy évem alatt csak egyszer kaptam közvetlen tájékoztatást a szakosodott állami szervektől egy miniszter, L.I. által elkövetett korrupciós kísérlet egyértelmű esetéről (aki személyes előnyökre megszerzésére törekedett egy nagy amerikai befektetőtől, azért cserébe, hogy támogatni fogja egy nagyszabású romániai projekt kivitelezésének megszerzését).*...”

L.I 2015 szeptember 16-án pert indított és kártérítést követelt arra hivatkozva, hogy Ponta kijelentései hamisak, rágalmozók és megsértették jó hírnevét. A becsületsértő kijelentéseket 2

⁸⁶ POLLICINO Oreste – BASSINI Marco: Free Speech, Defamation and the Limits to Freedom of Expression in the EU: A Comparative Analysis. In: A. SAVIN – J. TRZASKOWSKI: Research Handbook on EU Internet Law, Bocconi Legal Studies Research Paper No. 2706112, 2014, 529-533. o.

tévéadásban is megismételte és elemezte a média. Ponta a bírósági eljárás során azzal érvelt, hogy kijelentései ténybeli megalapozottságúak, mivel azok szakosodott állami szervektől kapott információkon alapulnak. Kiemelte, hogy kijelentéseit politikai beszédnek kell tekinteni, amelyet az Egyezmény és az EJEB ítélkezési gyakorlata véd, és a téma természete kell hogy meghatározza azt, hogy a szóban forgó kijelentések hozzájárulta-e a nyilvános vitához és ha igen, milyen mértékben. 2017. április 6-án a nemzeti bíróság helyt adott L.I. keresetének, megállapítva, hogy a posztban tett kijelentések sértették L.I. méltóságát, és ezáltal megsértették a Román Alkotmány 30. cikkét és az Egyezményt. A nemzeti jogalkalmazó megállapította, hogy a Román Polgári Törvénykönyv 1349. és 1357. cikkében a deliktális felelősségre vonás feltételei teljesülnek, és kötelezte Ponta urat nem vagyoni kártérítés megfizetésére, melyet a másodfokú bíróság fellebbezés alapján 10.000 lejre csökkentett.

Az EJEB az ügyet a 10. cikk és a 8. cikk. konfliktusaként értelmezte. A döntést megalapozó generális princípiumokról szóló részben az EJEB egyértelműen megállapította a Von Hannover és az Axel Springer ügyekbe foglaltak alkalmazhatóságát. Az ügyben a ténymegállapítások és értékítéletekre vonatkozó szempontok is szerepet játszottak.⁸⁷

A Bíróság először is megállapította, hogy az ügy szereplőinek - mindkettő volt miniszter - cselekményei nyilvános környezetben történtek, és hogy a szóban forgó poszt hozzájárult egy közérdekű kérdés, a politikai korrupció megvitatásához.. A Bíróság megállapította továbbá, hogy ítéleteikben a hazai bíróságok nem vizsgálták a nyilatkozatokat az ügy teljes összefüggésében annak érdekében, hogy felmérjék a felperes szándékait. A bíróságok annak megállapítására szorítkoztak, hogy a deliktális felelősség tényállási elemei fennállnak-e, anélkül, hogy figyelembe vették volna a felperes véleménynyilvánítás szabadságához való jogát a két politikus közötti, közérdekű kérdéstről folytatott vita tágabb összefüggésében, amelyre a felperes kifejezetten hivatkozott a védelmében. A Bíróság úgy vélte, hogy a kijelentések nem nélkülözték a ténybeli alapot, amennyiben a felperes miniszterelnökségének egy adott pillanatára és nagyon konkrét információkra hivatkozott, megjelölve ezen információk forrását. Továbbá Victor Ponta ezekre az információkra támaszkodva mozdította el politikai pozíciójából L.I.-t.

⁸⁷ Ponta v. Romania, Judgment of 14 June 2022, no. 44652/18, § 44-51.

A Bíróság hangsúlyozta, hogy a hazai bíróságok megfosztották a felperest attól a lehetőségtől, hogy tanúk meghallgatását indítványozza, mivel a felperes többszöri kérése ellenére megtagadták L.I.vallomástételét. A Bíróság megállapította, hogy a nemzeti bíróságok nem egyensúlyozták kielégítően. L.I. jó hírnevének tiszteletben tartásához való jogát a felperes véleménynyilvánítás szabadságához való jogával szemben. A nemzeti bíróság az indoklás alapján azt is elmulasztotta bizonyítani, hogy sürgető társadalmi szükséglet támasztotta alá egy közszereplő személyeségi jogi védelmének elsőbbségben részesítését Victor Ponta véleménynyilvánítás szabadságához való jogával szemben. Az elemzés hibásnak bizonyult, mivel a közérdekű ügyek tekintetében a szólásszabadság előmozdításához fűződő érdek általános érdeknek minősül.

A Bíróság mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy a felperesnek a szabad véleménynyilvánításába való beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban”. Az Egyezmény 10. cikke egyértelműen megsértésre került, Romániát 2.200 euró megfizetésére kötelezte a Bíróság.⁸⁸

A Gheorghe-Florin Popescu kontra Románia ügyben az EJEB 2021-ben döntött. Az ügy nevét adó újságíró blogján (www.aghiuta.com) egy cikksorozatot tett közzé, melyben L.B.-t, a Desteptarea médiacsoporthoz tartozó újság főszerkesztőjét és az ugyanezen csoporthoz tartozó helyi televízió egyik műsorszerkesztőjét vette célba. L.B válaszul polgári pert indított Popescu ellen a bákói bíróságon.

Az elsőfokon eljáró bíróság úgy ítélte meg, hogy a 2011. július 7-én és augusztus 18-án közzétett cikkeiben Popescu Úr minden ténybeli alap nélkül L.B.-t erkölcsileg felelősnek minősítette egy öngyilkosságért. A 2011. január 15-én, a július 8-án és augusztus 4-én közzétett cikkek tekintetében a bíróság úgy határozott, hogy a vulgáris és becsületsértő kifejezések L.B. jó hírnevét súlyosan sértették. A bíróság 2012. április 11-én részben helyt adott L.B. keresetének, és 5 000 román lej nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte Popescut. A cikkek szerzője élt fellebbezési jogával, azonban a Táblabíróság ezt elutasította, és helybenhagyta az elsőfokú bíróság megállapításait, nevezetesen azt, hogy az L.B.-vel kapcsolatos vádaknak nem volt tényszerű alapja, és így túllépték a véleménynyilvánítás szabadságának határait.

⁸⁸ Ponta v. Romania, Judgment of 14 June 2022, no. 44652/18

A döntést az újabb fellebbezést követően az Ítéletábrla is helyben hagyta. Az ügyben visszaköszönnek a korábban tárgyalt eljárásí elemek, nevezetesen a kritériumok egymást követő elemzése, és a méltányos egyensúlyra vonatkozó jellegzetes szempontok. Az EJEb a kérelemmel kapcsolatban először azt állapította meg, hogy a Popescura kiszabott szankció a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozásnak minősül. Ezt követően, az ügy vizsgálata alapján az került meghatározásra, hogy a szóban forgó beavatkozást jogszabály írta elő. A megtámadott intézkedés célja is a vizsgálat tárgyát képezte. A beavatkozás L.B. becsületének védelme érdekében történt, és így a „mások jó hírnevének vagy jogainak védelme” legitim célját szolgálta. A blogbejegyzésekre a Bíróság, akárcsak Victor Ponta kérelme esetében, az EJEb a Von Hannover és az Axel Springer ügyekben lefektetett pricípiumokat felhasználva végezte el az arányosság vizsgálatát, vagyis a Bíróság megállapította a 8. cikk alkalmazhatóságát és a 10. cikkel való versengését.⁸⁹

Az ügyben nagy jelentősége volt a tényállítások és értékítéletek közéleti szereplőkkel kapcsolatos elválasztásának, melyre korábban szintén kitértem. A nemzeti eljárásokban hozott határozatok indoklását értékelve a Bíróság megállapította, hogy a nemzeti bíróságok lényegében a vitatott kijelentéseknek L.B. becsületére, jó hírnevére és méltóságára gyakorolt káros hatását vették figyelembe. A határozatokat arra a tényre alapozták, hogy a felperes nem tudta bizonyítani állításait, így nem tettek különbséget a tényállítások és az értékítéletek között. Továbbá, a hazai bíróságok elmulasztottak értékelni bizonyos lényeges tényezőket. Jelentős súlyt tulajdonítottak annak, hogy L.B. nem vagyoni kárának megtérítésére van szükség, miközben figyelmen kívül hagyták azt a tényt, hogy a felperes újságíró volt, és hogy a sajtószabadság alapvető funkciót tölt be egy demokratikus társadalomban. A nemzeti bíróságok azt sem elemezték, hogy a felperes nyilatkozatai közérdekű területet érintettek-e, és hozzájárultak-e egy közérdekű vitához. A romániai eljárásokban nem vizsgálták sem L.B. ismertségét, sem korábbi magatartását. Nem állapították meg pontosan, hogy L.B. az EJEb ítélezési gyakorlata értelmében vett „közszerelő” volt-e, tekintettel a politikai életben való részvételére vagy egy médiacsoportnál főszerkesztőként és televíziós producerként való foglalkoztatására.

Az internetes cikkek tartalmát illetően a Bíróság megjegyezte, hogy a román igazságszolgáltatás szintén nem fordított kellő figyelmet azok céljára, hanem csupán arra a

⁸⁹ Gheorghe-Florin Popescu v. Romania, Judgment of 12 January 2021, no. 79671/13, § 29.

következtetésre jutott, hogy a felperes L. B.-t olyan negatív színben tüntette fel, amely alkalmas volt arra, hogy lelki szenvedést, aggodalmat és szorongást okozzon. Az ilyen módon történő argumentáció annak a hallgatólagos beismeréséről tanúskodik, hogy a magánélet tiszteletben tartása ebben az esetben felülírta a véleménynyilvánítás szabadságának tiszteletben tartását, ami az Egyezmény súlyos megsértésének minősül mivel a Van Hannover ügy egyértelműen kimondja a vizsgált alapjogok között létező egyenlőségi viszonyt. Más alapkritériumokhoz hasonlóan nem került elvégzésre az illető cikkek elterjedtségének és az alkalmazott szankció hatásának vizsgálata sem. Az elmondottak alapján nem okozhat meglepetést, hogy a Bíróság megállapította a 10. cikk megsértését.⁹⁰

Egy hasonló tényállási lapokra épülő ügyben, az EJEB 2020-ban kimondta, hogy a nemzeti bíróságok nem találtak megfelelő egyensúlyt a szóban forgó érdekek között. A véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozás nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban, és ezért a 10. cikk ismét megsértésre került.⁹¹

A Pretorian kontra Románia ügyben Cosmin-Adrian Pretorian egy regionális, online formában megjelenő lap főszerkesztője 2014 április 9-én és 30.-án egy-egy cikket publikált H.B.-ről, aki 2004 és 2008 között a Román Parlament képviselője volt. Az első publikációban Pretorian H.B.-t egy poros sikátorokban kóborló kutyához hasonlította, aki egy miniszter által dobott csontot rágszál és helyi kocsmákban keres menedéket. A második cikkben hasonló sértő stílusban kifejtésre kerültek a korábban elhangzottak, és a publikáció szerzője utalásokat tett H.B. szexuális orientációjára is: „...Őszintén szólva, amikor a cikket írtam, nem gondoltam, hogy egy hölgy szoknyája alá tud nézni...”.⁹² Ezt követően H.B. beperelte a főszerkesztőt.

Az elsőfokon eljáró bíróság 2015. március 26-án hozott döntést. A bíróság megállapította, hogy a felperes minden ténybeli alapot nélkülöző értékítéleteket fogalmazott meg, és vulgáris kifejezéseket használt. Úgy ítélte meg, hogy a szóban forgó megjegyzések nem élvezik az Egyezmény 10. cikkének védelmét. A felperes korábbi magatartásának kérdésére vonatkozóan a bíróság megjegyezte, hogy H.B. részéről nem történt olyan provokáció, amely indokolhatta volna az őt ért támadást. A bíróság részben helyt adott H.B. keresetének, és Pretorian 15 000 lej nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte és elrendelte a határozatnak az illető újságban való közzétételét. A

⁹⁰ Gheorghe-Florin Popescu v. Romania, Judgment of 12 January 2021, no. 79671/13

⁹¹ Monica Macovei v. Romania, Judgment of 28 July 2020, no. 53028/14

⁹² Pretorian v. Romania, Judgment of 24 mai 2022, no. 45014/16, §. 4.-9.

szerző által benyújtott fellebbezés 2016-ban elutasításra került. Az EJEB az ügy vizsgálata során megállapította, hogy ebben az esetben a román bíróságok a felperes kijelentéseit részletesen és az EJEB joggyakorlatával összhangban vizsgálták meg, és helyes az az értelmezés, mely szerint a kijelentések értékítéleteknek minősülnek.

A Bíróság elismerte az első cikkben használt nyelvezet szatirikus stílusát, nem látta azonban okát, hogy ne értsen egyet a hazai bíróságok azon értelmezésével, amely szerint a második cikkben szereplő megjegyzések, különösen a szexuális természetű utalások sértőek és túlzóak voltak. A Bíróság továbbá megjegyezte, hogy a kérelmező a tények ellenőrzése nélkül pletykát terjesztett H.B. állítólagos alkoholizmusáról. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy egy ilyen pletyka nem képezheti a felperes által H.B. ellen felhozott súlyos és megbélyegző vádak ténybeli alapját. Végezetül a büntetés arányosságát illetően a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kiszabott büntetés enyhének minősíthető és nem gyakorolt visszatartó hatást a felperes véleménynyilvánításhoz való jogának gyakorlására. Összességében a Bíróság 2022-ben meghozott döntésében úgy ítélte meg, hogy a nemzeti bíróságok az esetjogban meghatározott kritériumok alapján mérlegelték az egymással versengő szabadságokat, az ügyben eljáró jogalkalmazók megfelelő és elégséges indokokkal alátámasztották, hogy a felperessel szemben kiszabott büntetés egy demokratikus társadalomban szükséges volt, és hogy a büntetés és az elérni kívánt jogos cél között ésszerű arányossági viszony állt fenn, és mindezek alapján az Egyezmény 10. cikke nem került megsértésre.⁹³

Ismerünk olyan korábbi ügyet is, amelyben nem került sor az EJEB felülvizsgálatára, azonban a román igazságszolgáltatásnak a tartalomszolgáltatók harmadik személy bejegyzéseire való felelősségét kellett mérlegelnie, és ezért a Delfi kontra Észtország ügyben lefektetett kritériumok kerültek előtérbe. A Legfelső Semmítő- és Ítélszék egyik döntéséből az derül ki, hogy a jogalkalmazók kellően figyelembe vették az EJEB adott területre vonatkozó esetjogát a tartalomszolgáltató kötelességeinek elemzésekor, és ezek alapján lett megállapítva a felelősség, valamint a kártérítési kötelezettség.⁹⁴

A bemutatott esetek elemzése alapján megállapítható, hogy a román jogalkalmazó számára nem ismeretlenek az egyezményes standardok. Az Egyezmény értelmezése és az EJEB joggyakorlata

⁹³ Pretorian v. Romania, Judgment of 24 mai 2022, no. 45014/16

⁹⁴ I.C.C.J Legfelső Semmítő- és Ítélszék, s. I. civ, dec. civ. nr. 3216/19.11.2014

megjelenik a felek érvelésében és a nemzeti bíróságok indoklásában is. Látható, hogy egyes esetekben az igazságszolgáltatás következetesen és nagyfokú precizitással követi az esetjogban lefektetett elemzési folyamatot, és a meghatározó szempontok alapján helyes következtetésekre jut. Nem jelent problémát az internet kommunikációban elfoglalt szerepének elfogadása és a tradicionális véleménynyilvánításra vonatkozó kritériumok online térre való alkalmazása sem. Ugyanakkor az EJEB aktuális ítéletei arra a tényre is rámutatnak, hogy még mindig előfordulnak olyan esetek, amikor a hazai bíróságok az elemzés egyes részeinek elvégzését, vagy ezek egyes szempontjainak alkalmazását teljes mértékben elmulasztják és figyelmen kívül hagyják. Azzal is találkozhatunk, hogy a román jogalkalmazó, bár megpróbálja követni az esetjog algoritmusát más következtetésre jut, mint amit az EJEB a joggyakorlata alapján elvár. A véleménynyilvánítás szabadsága és a közszereplők széleskörű tūrésı kötelezettsége egy olyan problematikának mondható, amire nézve az EJEB terjedelmes joggyakorlattal és pontosan meghatározott vizsgálati szempontokkal rendelkezik. Ennek ellenére továbbra is olyan komoly jogalkalmazási hibákkal találkozhatunk, amelyeknek véleményem szerint nem szabadna megtörténniük.

VII. A Tizenhatodik Kiegészítő Jegyzőkönyv

Az Egyezmény Tizenhatodik Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikkének első paragrafusa lehetővé teszi, hogy a Magas Szerződő felek legmagasabb szintű bíróságai tanácsadó vélemény kibocsátását kérjék a Bíróságtól amennyiben az ügy az adott nemzeti bíróság előtt folyamatban van. A tanácsadó vélemény iránti kérelmet a 2. cikk szerint a Nagykamara öt tagból álló kollégiuma bírálja el, és amennyiben a kollégium a kérelmet elfogadja, a Nagykamara meghozza a tanácsadó véleményt. A Jegyzőkönyv szerint a tanácsadó véleményt, vagy annak elutasítását indoklással kell ellátni. Bár az 5. cikk kimondja, hogy a tanácsadó vélemény nem rendelkezik kötelező erővel, mégis meg kell jegyezni, hogy annak figyelmen kívül hagyása esetén borítékolható az EJEB későbbi felülbírálása és elmarasztaló ítélete.

Bár a Kiegészítő Jegyzőkönyv először 2013 október 2.-án került aláírásra később az Európa Tanács más tagjai is csatlakozhattak a nyílt nemzetközi szerződéshez. Romániára nézve a tanácsadó vélemények kérelmezésének intézménye újszerű, mivel az ország a Jegyzőkönyvet 2014. október 10-én írta alá, 2022. szeptember 15.-én ratifikálta, és ennek alapján 2023. január elsején emelkedett jogerőre.⁹⁵ Mindezek alapján a 2023-as évtől lehetőség van arra, hogy Románia Alkotmánybírósága és a Legfelsőbb Semmítő- és Ítélszék tanácsadó véleményt kérjen az Emberi Jogok Európai Bíróságától az Egyezményben vagy annak jegyzőkönyveiben meghatározott jogok és szabadságok értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos elvi kérdésekben.⁹⁶ A fejleményhez joggal fűződhet az a remény, hogy az új lehetőségen keresztül lecsökkennek majd az Egyezmény helytelen értelmezéséből vagy alkalmazásából eredő jogsérelmek, és ezáltal közvetlenül a Romániát elítélő döntések száma is.

⁹⁵ Chart of signatures and ratifications of Treaty 214 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=214> (letöltés dátuma: 2023. április 15.)

⁹⁶ Legea nr. 173/2022 pentru adoptarea unor măsuri necesare punerii în aplicare a Protocolului nr. 16 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptat la Strasbourg la 2 octombrie 2013 și semnat de România la Strasbourg la 14 octombrie 2014. Publicat în Monitorul Oficial nr. 560 din 8 iunie 2022 – 2022. évi 173. Törvény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 2013. október 2-án Strasbourgban elfogadott 16. Jegyzőkönyvének ratifikálásáról. Megjelent Románia Hivatalos Közlönye I. része 560. szám, 2022. május 8. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/256035> (letöltés dátuma: 2023. április 15.)

Konklúziók

Láthattuk, hogy bár a Romániában hatályos belső szabályozás képes megfelelni az Egyezmény és az esetjog által elvárt előreláthatósági és hozzáférhetőségi követelményeknek, mégis a használt fogalmak tisztázatlansága, a definíciók hiánya és a különböző tartalmi kérdések megnehezíthetik a nemzeti jogalkalmazó amúgy sem egyszerű feladatait, akinek a belső eljárást meg kell feleltetnie az Egyezmény előírásainak és pontosan kell követnie az EJEB terjedelmes esetjogát. Ezeket a kötelességeket tovább nehezíthetik a nyelvi nehézségek, ugyanis az EJEB ítéleteket sokszor csak angol vagy francia nyelven lehet megtalálni. Úgy gondolom, hogy mindenképpen szükségzerű lenne a két alapjogot illető szakirodalmi viták lezárása egy esetleges törvénymódosítás által, mely az alapjogok szabályozását közelítené az EJEB és más nemzetközi dokumentumok által használt rendszerhez.

A Tizenhatodik Jegyzőkönyv által nyújtott előzetes tanácsadásra vonatkozó lehetőséget meglátásom szerint egy rendkívül pozitív előrelépés lehet, melynek igénybevétele által lehetséges lenne, hogy ne kerüljön sor a jövőben olyan súlyos hibák elkövetésére, mint amiket a dolgozatomban felvázoltam. Mint azt korábban említettem, a román jogalkalmazók többnyire tisztában vannak az Egyezményes standardokkal, a román rendszer rendelkezik a megfelelő alapokkal. Véleményem szerint a Jegyzőkönyv jogerőre emelkedése meg fog látszani azokban a hazai jogesetekben, amelyek 2023 után kerülnek majd a Bíróság elé. A román jogalkalmazásnak, tekintettel a statisztikai adatokra, mindenképpen célszerű lenne a lehető leggyakrabban élni a Jegyzőkönyv által nyújtott új lehetőséggel. A potenciális pozitív hatásokat mindenképp érdemes az elkövetkezendőkben nyomon követnünk. Tekintettel az ország rossz statisztikai besorolásának negatív médiavisszhangjára az elmarasztaló eseteken mindenképpen csökkenteni kell, hiszen a problémát a közvélemény egyrészt presztízskérdésként kezeli.

Az EJEB jogesetek megfelelő értelmezése, rendszerezése, és az eljárás algoritmikus folyamatának elsajátítása mindenképp hatalmas szakmai felkészültséget igényel, az ismeretek elengedhetetlenek egy kizárólag belső jogvita elbírálásának az esetén is, hiszen az Egyezmény cikkei és az EJEB joggyakorlata megjelenik egy alapfokon folyó perben is.

Tekintettel az EJEJ joggyakorlatának evolutív jellegére és a technológia rohamos fejlődésére hiszem, hogy az általam bemutatott téma folyamatos nyomon követést igényel. A nyilvánosság és a véleménynyilvánítás fő eszközeként napjainkban az új technológiákra, az internetre tekinthetünk, melyeknek fejlődése oda vezetett, hogy már lassan egy mesterséges intelligencia, egy chatbot is képes értelmesen kommunikálni és ezáltal akár rágalmazni, becsületet sérteni is. Az jövőbeli új technológiák mindenképpen szükségessé fogják tenni a megfelelő jogi válaszok megtalálását, melyek nagy kihívást jelentenek a jogalkotóknak és a jogalkalmazóknak egyaránt.

Irodalomjegyzék

Szakirodalom

- APA Ernesto – POLLICINO Oreste: *Free Speech and the Right of Publicity on Social Media*. In: C. GOANTA – S. RANCHORDAS: *The Regulation of Social Media Influencers*, Edward Elgar, 2020
- DUDÁS Dóra Virág: *Emberi Jogi kézikönyv az EJEB gyakorlata alapján*. Wolters Kluwer, Budapest, 2021
- GUTAN SELEJAN Bianca: *Libertatea de exprimare în jurisprudența recentă a C.E.D.O. (I). Reguliprivind prezentarea în presă a vieții private a persoanelor publice*, In: *Pandectele Romane* 2, 2012
- GUTAN SELEJAN Bianca: *Libertatea de exprimare în jurisprudența recentă a CEDO (III). Expresia politică și limitele sale*, In: *Pandectele Romane* 5, Sintact, 2012
- IONESCU Bogdan: *Dreptul la propria imagine: o perspectivă practică*. Universul Jurudic, București, 2013
- KIS Júlia: *A becsület és Az Emberi méltóság büntetőjogi védelme a román és a magyar jogban*. Erdélyi Jogélet, 2 (4) szám, 2022
- TÓTH J. Zoltán: *A közéleti szereplők elleni rágalmazás és becsületsértés megítélése az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatában*. In *Medias Res*, 6 (2), 2017
- KOKOLY Zsolt: *A személyiségi jogok szabályozása a hatályos román Polgári törvénykönyvben*. Erdélyi Jogélet, (2021 2. szám)
- KOLTAY András: *Az internetes kapuőrök és az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikke – A sajtószabadság új alanyai*. In.: *Állam- és Jogtudomány*, 2017. LVIII. évfolyam, 4. szám
- MIREA F. Antoaneta Laura: *Teză de Doctorat “Dreptul la Demnitate”*. Craiova-i Egyetem Jogi Kar Doktori Iskola, Craiova, 2016
- MUNTEANU Cornelia – UNGUREANU Ovidiu: *Dreptul la demnitate în concepția Codului civil*. In: *Revista Romana de Drept Privat* 1, 2016
- MUNTEANU Cornelia: *Dreptul la libera exprimare – drept subiectiv și limită a dreptului la viața privată*, In: *Revista Romana de Drept Privat* 4 din 2017, 4. o
- POLLICINO Oreste – BASSINI Marco: *Free Speech, Defamation and the Limits to Freedom of Expression int the EU: A Comparative Analysis*. In. A. SAVIN – J. TRZASKOWSKI: *Research Handbook on EU Internet Law*, Boccini Legal Studues Research Papar No. 2706112, 2014, 529-533. o.
- PORTARU Adina: *Freedom of expression online*. In: *Revista Romana de Drept European (Comunitar)* 4, 2017
- STOICESCU Stela: *Libertatea de exprimare versus dreptul la reputație. Aplicarea standardului CEDO în jurisprudența națională*. Hamangiu, București, 2019
- VARGA Attila: *Constituția României România Alkotmánya*, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Jogtudományi Tanszék, Kolozsvár, 2016

ZAKARIÁS KINGA – BENKE Károly: *Demnitatea umană în jurisprudența instanțelor constituționale din Germania, Ungaria și România*. https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2021/01/zakarias_benke.pdf, (letöltés dátuma: 2023 április 23.)

Jogszabályok és joggyakorlat

- Legea nr. 30/1994, privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta convenție (actualizată până la data de 8 decembrie 2014*). Publicată în Monitorul Oficial Partea I. nr. 135 din 31 mai 1994 – 1994. évi 30. Törvény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény és kiegészítő jegyzőkönyveinek ratifikálásáról (2014. december 8. aktualizálva). Megjelent Románia Hivatalos Közlönye I. része 135. szám, 1994. május 31.
- Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil. Publicată în Monitorul Oficial Partea I. nr. 409 din 10 iunie 2011 – A Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi 287. Törvényt hatályba léptető 71/2011-es Törvény. Megjelent Románia Hivatalos Közlönye I. része 409. szám, 2011. június 10.
- Legea nr. 173/2022 pentru adoptarea unor măsuri necesare punerii în aplicare a Protocolului nr. 16 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptat la Strasbourg la 2 octombrie 2013 și semnat de România la Strasbourg la 14 octombrie 2014. Publicat în Monitorul Oficial nr. 560 din 8 iunie 2022 – 2022. évi 173. Törvény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 2013. október 2-án Strasbourgban elfogadott 16. Jegyzőkönyvének ratifikálásáról. Megjelent Románia Hivatalos Közlönye I. része 560. szám, 2022. május 8.

Románia 2003. évi Alkotmánya
Románia Alkotmánybírósága, 2004/245. döntés
Románia Alkotmánybírósága, 2004/503. döntés
Románia Alkotmánybírósága, 2005/139. döntés
Románia Alkotmánybírósága, 2005/587. döntés
Románia Alkotmánybírósága, 2005/119. döntés
Románia Alkotmánybírósága, 2007/62. döntés
Románia Alkotmánybírósága, 2014/462. döntés

I.C.C.J (Legfelső Semmítő- és Ítélszék), s. I. civ, dec. civ. nr. 3216/19.11.2014

Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata

Emberi Jogok Európai Egyezménye

Guide to Article 10 of the European Convention on Human Rights., https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf (letöltés dátuma: 2023. április 1.)

The Sunday Times v. The United Kingdom, Judgment of 26 April 1979, no. 6538/74.
 Autronic AG v. Switzerland, Judgment of 22 May 1990, no. 12726/87.
 Chauvy and Others v. France, Judgment of 29 June 2004, no. 64915/01, § 70.
 Axel Springer AG v. Germany, Judgment of 7 February 2012, no. 39954/08, § 83.
 S. and Marper v. The United Kingdom [GC], Judgment of 4 December 2008, nos. 30562/04 and 30566/04
 Románia Alkotmánybírósága, 2017/244 döntés
 Freitas Rangel v. Portugal, Judgment of 11 January 2022, no. 78873/17, § 53.
 UJ. v. Hungary, Judgment of 19 July 2011, no. 23954/10
 Khuzin and Others v. Russia, Judgment of 23 October 2008, no. 13470/02.
 Handyside v. The United Kingdom, Judgment of 7 December 1976, no. 5493/72.
 Stoll v. Switzerland, Judgment of 10 December 2007, no. 69698/01.
 Glor v. Switzerland, Judgment of 30 April 2009, no. 13444/04.
 Guide to Article 8 of the European Convention on Human Rights., 8. o, https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf (letöltés dátuma 2023. április 1.)
 Von Hannover v. Germany (no. 2.), Judgment of 7 February 2012, nos. 40660/08. and 60641/08.
 Aksu v. Turkey, Judgment of 15 March 2012, nos. 4149/04. and 41029/04.
 Axel Springer AG v. Germany, Judgment of 7 February 2012, no. 39954/08.
 Reznik v. Russia, Judgment of 4 April 2013, no. 4977/05.
 MGN Limited v. The United Kingdom, Judgment of 18 January 2011, no. 39401/04.
 Lingens v. Austria, Judgment of 8 July 1986, no. 9815/82.
 Lopes Gomes Da Silva v. Portugal, Judgment of 28 September 2000, no. 37698/97.
 Times Newspaper Ltd. v. The United Kingdom (Nos. 1 and 2), Judgment of 10 March 2009, nos 3002/03 and 23676/03.
 Delfi AS v. Estonia, Judgment of 10 October 2013, no. 64569/09.
 Arnarson v. Iceland, Judgment of 13 June 2017, no. 58781/13.
 Aleksey Ovchinnikov v. Russia, Judgment of 16 December 2010, no. 24061/04.
 Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary, Judgment of 2 February 2016 no. 22947/13.
 Pihl v. Sweden no. 74742/14.
 Jankovskis v. Lithuania, Judgment of 17 January 2017, no. 21575/08.
 Ahmet Yildirim v. Turkey, Judgment of 18 December 2012, no. 3111/10.
 Ponta v. Romania, Judgment of 14 June 2022, no. 44652/18
 Gheorghe-Florin Popescu v. Romania, Judgment of 12 January 2021, no. 79671/13
 Monica Macovei v. Romania, Judgment of 28 July 2020, no. 53028/14
 Pretorian v. Romania, Judgment of 24 mai 2022, no. 45014/16, §. 4.-9

Más források

Internet and Public Sphere What the Web Can't Do Jürgen Habermas interviewed by Markus Schwering 24 July 2014 <https://www.resetdoc.org/story/internet-and-public-sphere-what-the-web-cant-do/> (Letöltés dátuma: 2023. március 30.)

Raport CEDO: 64 de condamnări ale României anul trecut <https://vedemjust.ro/cedo2020/> (letöltés dátuma: 2023. április 3.)

European Court of Human Rights, Press Country Profile
https://www.echr.coe.int/Documents/CP_Romania_Eng.pdf (letöltés dátuma 2023 április 3.)

Ionut Benea. (2023) Cum a ajuns România țara UE cea mai condamnată la CEDO pentru „tratament inuman sau degradant”. <https://romania.europalibera.org/a/procese-romania-cedo-drepturile-omului/32291903.html> (letöltés dátuma: 2023. április 3.)

Chart of signatures and ratifications of Treaty 214 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=214> (letöltés dátuma: 2023. április 15.)